

Boerenbetweterigheid uit het verleden

*

't is geweten

't is van è froai pèèrd da'je doôd gestampt zyt !

En van é froai'n 'oend ébeten !

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 700 lezers

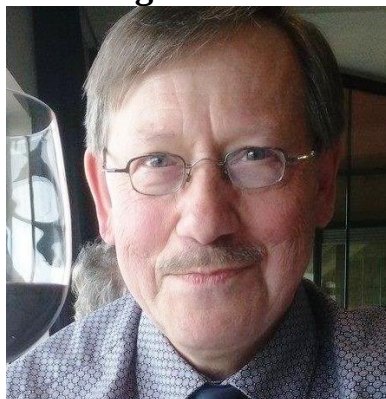
Beste abonnee

Bezoek de Hopast van het Neerhof in groep ! Alle info op de webstek!

't Neerhof

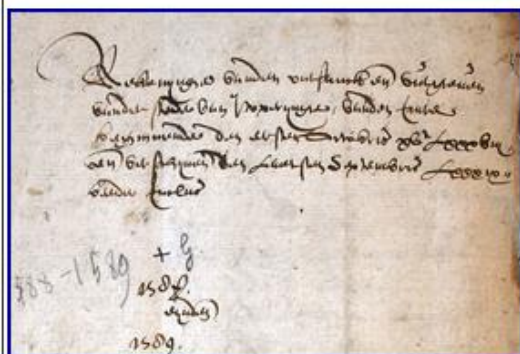

Lees de geschiedenis van Poperinghe

Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** is het DiMP op de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt het nu tot **1592**.

<https://tneerhofvzw.be/>

Jaar 1588

stadsrekening :

Eén van de oudste stadsrekeningen die we van Poperinghe hebben. Een stad van een dorp groot met zijn ongeveer 5000 inwoners;

Families uit Picardiën en uit Artois komen de Poperinghenaars versterken en er moet zuinig geleefd worden.

Jaar 1589

Een jaar van strijd om het bestaan. het blijven heel moeilijke tijden en dan zijn er nog die rebellen van Oostende die geregeld eens opduiken in de streek.

Dit jaar wordt er dan ook een bijzondere bede gericht aan de heer van Poperinghe, de abt van de abdij van Sint Bertins te Sint-Omaars.

Jaar 1589

Hopbier

Op 5 december 1589 komt er een bijzonder lichtpunt voor de Poperinghenaars. De raad van Vlaanderen beslist dat bier alleen nog mag gemaakt worden met granen en hop. Weg met al die andere verdovende kruiden die enkel dienen om de mens dronken te maken!

Jaar 1590

Arm Vlaenderen en arm Westkwartier!

Jaar 1590

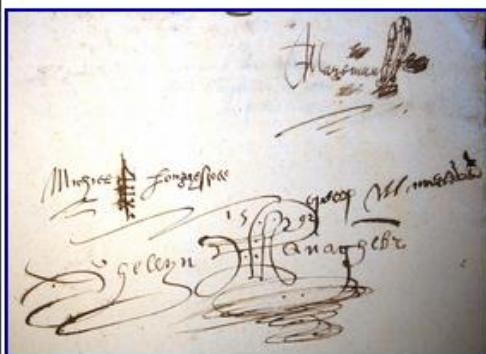
stadsrekening

Een armoedige stadsrekening

Jaar 1591

Het blijven moeilijke tijden te Poperynghe. De stad vraagt zelf 'peerderuiters' om zich te verdedigen tegen de rebelse Oostendenaars. Op 7 mei 1591 vluchten de Poperynghenaers de stad uit. Poperynghe is in een 'soberen staat'.

Jaar 1591

Gasthuisrekening

De oudste rekening van het gasthuis.

Jaar 1591

Stadsrekening 1591 - 1592

Een rekening van een stad in heropbouw - een stad in soberen staat.

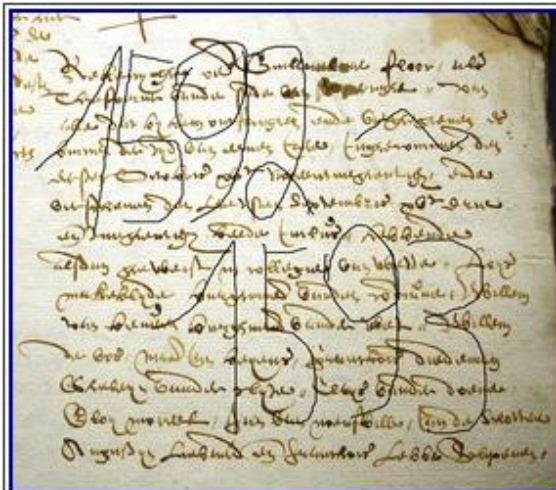
Jaar 1592

Er zitten rovers in de Sint Sixtusbossen en toch herstelt Poperynghe zich langzaam maar zeker. De landbouw probeert zich te herstellen en men steunt op de 'hommel' als extraatje.

Jaar 1592

Stadsrekening 1592-1593

En nog maar eens een rekening om te tonen hoe arm Poperynghe wel is.

**Van Hommelkeete tot Hopast
Krombeekseweg 32 – 8970 Poperinge
4 – 11 – 18 – 25 september 2021**

De tentoonstelling ‘Van Hommelkeete tot Hopast’
is op de zaterdagen van september 2021 te bezoeken voor individuen –
en dit tegen de prijs van 10 euro de man/vrouw.
Toegang voor alle covid-gevaccineerden.
In die prijs zit er ook – indien gewenst - een hopthee en een bierproevertje begrepen.

De tentoonstelling schetst beelden uit de rijke hopcultuur met een speciale klemtoon op de
ontwikkeling van de hopasten in het Poperingse Hommelland.

Openingsuren: van 10 uur tot 16.00 uur.
Groepen van minimum 15 personen kunnen op afspraak ook in de week de hopast en de
tentoonstelling bezoeken onder leiding van een gids. De afspraak is te maken met Guido
Vandermarliere - tel. 0472 565411.

Kom met de fiets!
Aangezien we moeten rekening houden met corona maar ook met de beperkte ruimte – dienen
de bezoekers zich vooraf in te schrijven. Per uur worden niet meer dan 25 personen
toegelaten.
Inschrijven kan op guido.vandermarliere@telenet.be

De hopast van 't Neerhof is ook de startplaats van de digitale fiets - **erfgoedroute 'My Hommelland'**.

Deze route over hop en bier loopt 19 kilometer lang door en rond Poperinge en hierbij krijgt men op zijn smartphone meer dan 30 filmpjes over de hop – vroeger en nu – te zien.

Niet alleen leerzaam maar ook plezant.

Je ziet de schepping van de hop – een oude brouwerij aan het werk – welke hophandelaars er in het huidige Talbot House woonden – hoe 't Zwaardhof geëvolueerd is van hopast tot villa – de tentoonstelling van 1913 – de bedrijvigheid op de koer van de hopweegschaal – maar ook de hopduvel in 2020 bij Joris Cambie - enzovoort, enzovoort....

Zeg het voort ! Zeg het voort!

De erfgoedroute 'My Hommelland' kan natuurlijk alleen gevolgd worden, maar het kan ook samen met de **Gids Hans Vandenbroucke** op de zaterdagmiddagen.

Hij vertrekt iedere zaterdag van september om 14.00 uur aan 't Neerhof met de fiets en wilt 20 personen op sleeptouw nemen.

De rondleiding duurt 3 uur, dus tot 17 uur.

De rondrit kost **eveneens 10 euro** en ook hiervoor dient men zich in te schrijven op het emailadres: guido.vandermarliere@telenet.be

Er dienen minstens 10 personen ingeschreven te zijn om als groep te vertrekken.

Schrijf zo snel mogelijk in zowel voor het bezoek aan de hopast – geef ons het uur en datum van jullie bezoek 4/9 – 11/9 – 18/9 of 25/8

Voor de fietstocht met Hans – geef je ons eveneens de datum. Betaling van de inkom gebeurt ter plaatse in cash.

Wandelen in 1904 – De mote's 100 jaar geleden

Ivan Top stuurde ons de onderstaande artikels die hij vond in de Gazette van Brugge van de 16de maart 1904. Dat is dus toch wel eventjes geleden.

De eerste wandeling startte te Poperinghe.

Wij kunnen den oorsprong van Poperinghe niet

uitleggen; de oudste gedaante is Pupurninga en daarmee weten wij geen en een ding. Een ding is zeker, het is dat Poperinghe een eigenaardig stedeken is met zijne schoone kerken, zijne kronkelende straten en zijne liefelijke stadsgezichten.

Wat oudsprakig volk komt men daar niet tegen, als men door de straten wandelt!

Groote steden zijn modern, kleine steden hebben best haar oorspronkelijk karakter bewaard.

Wij verlaten de stad al den steenweg van Crombeke, van op de hoogte, buiten de stad is Poperinghe even lief. Weldra komen wij aan **de Bankelinde**. Wij zien de linde hoog boven het landschap hare takken uitsteken, maar de naam blijft ons een raadsel. Wat verder ontwaren wij een middeleeuwsch vertoog. Tusschen de takken van het ontbladerde bosch, langs den boschwegel, stapt een bonte monnik

van de nabijgelegen abdij, die den onvruchtbaren grond in weelderige akkers herschapen heeft!

*
* *

Wij verlaten den steenweg om een zijpad in te slaan. Het leidt ons naar **den Hooier**.

Die hooier is eene mote, welke op het grondgebied van Crombeke gelegen is.

Wij treffen ze aan in eene laagte, die wellicht vroeger een moeras moest zijn.

De Franken maakten eene landelijke bevolking, een volk van boeren uit.

Bij den aanvang der leenroerigheid waren er eenige landbouwers, die in rijkdom en macht hunne stamgenooten te boven gingen.

Als dusdanig wierden zij genoodzaakt versterkte plaatsen te bewonen.

In eene lage zompe, ergens in de nabijheid eener beek, poogden zij eenen hoop aarde op te werpen.

Op die hoogte bouwden zij hunne woning. Verbeelt u geen kasteel met dikke muren, hooge kanteelen en scherpe torens, zooals er later gebouwd wierden en zooals er nog een te Laerne, in Oost-Vlaanderen, ongeschonden bewaard is.

Neen, de huizen der eerste leenheeren, hunne stallen en hunne schuren waren geheel vernepen, van hout gemaakt en met leem bekleed.

De verschansing bestond uit paalwerk en de veiligheid kwam voort van het moeras, dat rondom de mote gelgen was.

Nevens de mote was er dikwijls een akker, die wat hooger lag; van daar kon men de mote beklimmen met eene lange, houten brug, welke op palen rustte.

Dat waren de eerste burgen en menige mote in Vlaanderen kennen wij als het eenigste overblijfsel van de eerste en oudste leenroerigheid.

Daar zijn drie soorten van dergelijke hoogten en moten.

De eerste zijn **grafheuvels**.

Wij kennen geene betaande grafheuvels in Vlaanderen.

't Zijn er misschien en het is mogelijk dat zij tot molendam dienen.

Alzoo heeft men vroeger te Oost Roosbeke eenen molen verzet.

De oude molenwal wierd afgevoerd en ooggetuigen hebben ons verzekerd dat er rond Romeinsch vaatwerk onder dien hoop gevonden wierd.

Het ware dus goed een oog in 't zeil te houden als er ergens een molenwal afgevoerd wordt.

De tweede soort zijn **oude leenroerige moten**.

Men kent ze door hare ligging in een oud moeras en door de beschrijving van Jan de Colomieux, eenen kroniekschrijver, die het leven van den gelukzaligen Joannes van Waesten vertelde.

Men vindt er doorgaans niets anders op dan eenige scheren zwart vaatwerk, van de vroegste middeleeuwen.

De derde soort van moten zijn overblijfsels van **middeleeuwsche kasteelen**.

Rondom die hoogten vindt men de grond vestigen van prachtige muren in witten steen en roode bliken gebouwd.

Dergelijke kasteelmoten staan er te Pitthem, te Coolscamp en te Wulverghem bekend.

Vele dier kasteelen wierden reeds vroeg vernietigd, want menigeen staat in Sanderus niet meer vermeld.

*

**

Vlaanderen en Hessen wierden door Franken bevolkt.

Wij komen Crombeke in Vlaanderen tegen. Wij zijn zeker dat wij ook Krumbach in Hessen zullen aantreffen.

Wij zoeken en wij vinden een Krumbach bij Cassel en een ander oord Krumbach bij Hersfeld. 't Zijn er nog in andere frankische gewesten van Duitschland te vinden.

Dorpsnamen komen soms voort van beeknamen en de bevolking van dezerlde taal en denzelfden oorsprong gaf dezelfde namen aan de waterlopen.

De uitleg van dezen naam is eenvoudig; het is de kromme, kronkelende vliet, die door het landschap slingert.

Crumbach in Hessen een dorp met een 3000 inwoners.

*

**

Landsche wegen, waar een voetpad met brijken

geleid is, brengen ons naar **Proven**. Onder de bevolking bespeuren wij nog al typen met blond haar, langwendig gezicht en helderblauwe oogen.

't Moet zijn dat het Noordisch rad hier nog al wel vertegenwoordigd is.

Men zegt dat de westhoek van Vlaanderen door Saksen gevulkt wierd, het is hetgeen de evenredigheid der blonde koppen vermeerderd.

Rondom Kales kwam er eene Angel Saksische volkszetting over zee uit Engeland gestoken; zij had voorzeker haren invloed op dezen aanpalenden hoek onzer provincie.

Te Proven bewonderen wij de fraaie herstellde kerk en treffen wij nog eene oude leenroerige mote aan, de langs de Haringhe beeke gelegen is.

Rondom de mote van Proven vloeit de Crombeekbeke met ze af te dammen konden de bewoners van de mote een moeras vormen en in de broege middeleeuwen hun schuiloord

ontoegankelijk maken en beschutten.

Was de mote in die tijden bewoond?

Men kan het oordeelen naar eenige scherven vaatwerk van dat tijdstip, welke wij in het onderzoek van die mote gevonden hebben. Wij kunnen ook vermoeden dat er later geen kasteel op die mote gestaan heeft; men zou de overblijfselen der muren vinden in den grond. De eerste leenheeren, welke waarschijnlijk op de mote gewoond hebben, bouwden hunne huizen in hout en leem en omringden ze met paalwerk; van die doening kan er geen spoor meer waar te nemen zijn, dit gebruik wordt nochtans bevestigd door eene enkele beschrijving van eene verschanste mote, namelijk van de mote van Merckem, uit de eerste tijden van de leenroerigheid.

*

* *

Vele dier oudste leenroerige moten zijn in Vlaanderen bewaard, omdat zij in een moerassige laagte gelegen zijn en niet veel den landbouw konden hinderen.

Waar liggen de menschen begraven, die hier tijdens de Romeinsche overheersching woonden en ook voor de veldtochten van Julius Cesar, van in den steentijd, Vlaanderen bevolkten?

Zij wierden voorzeker in **grafheuvels** begraven, zooals dit in andere gewesten het gebruik was; die grafheuvels werden afgevoerd, omdat zij dikwijls te midden de velden algen.

Zoo bestond er vroeger te Proven op de Hutzie, al den kant van Watou een hoop, eene porre zooals men aldaar zegt en toen zij afgedolven wierd, heeft men er vaatwerk en verbrande beenderen in gevonden; het was **een tumulus**, zooals men dit noemt.

Wellicht zijn er onder onze lezers, die nog zulke grafheuvels in Vlaanderen gekend hebben.

*

* *

Wij wandelen voort langs den schoonen steenweg, met olmen beplant, die ons naar **Rousbrugge** leidt.

Het landschap is lief met zijne schilderachtige leemen hutten in 't groen geborgen, met zijne hooge en donkere hagen van de boomgaarden, met zijne eigenaardige hoeven, met zijne velden heldergroene hoppescheuten, die rondom de staken beginnen te slingeren.

Wij komen aan **de landing**.

Wat die naam daar in de streek beteekent, weten wij niet. De landing beteekent het aanlanden van een schip; bij ons bediend het nog den aard, de plaats waar de koopwaren verkocht worden door de schepen gelost. Wij zijn hier nog bij den Yser niet, die te Rousbrugge vloeit en wij begrijpen niet waarom men daar sommige plaatsen de landing noemt.

Onze vraag zal misschien uitleg uitlokken.

Aan de landing slaan wij den weg in naar het aloud **Haringhe**.

Vroeger wierd dit lief en behoorlijk dorp Haringhen gneoemd.

De oudgermaansche naam Haro bestaat. Forstemann heeft hem niet opgenomen in zijn lijvig namenboek, omdat hij dezen voornaam in oude oorkonden niet tegenkwam, maar wij hebben hem in de friesche naamlijst van Johan Winkler aangetroffen, dat wil niet zeggen dat het een friesche naam is, een kenmerk van de Friesen, maar het bewijst dat de Friesen dien germaanschen naam best bewaard hebben; hij was bij hen veel in zwang, want hij heeft aanleiding gegeven tot het ontstaan van verschillende plaatsnamen.

Meer dan een familienaam is er ook uit gesproten.

De naam Haerynck bij ons wil ook zeggen: afstammeling van Haro.

De Haringen of Frankische nakomelingen van Haro kregen hun deellot en vestigden hun geliefde heim te Haringhe en zij waren er reeds zeer vroeg ontwikkeld, want zij bouwden er eene kerk met eenen toren, die nu nog als een gedenkstuk van de Romaansche bouwkunst bewonderd wordt.

Toen wij te Haringhe toekwamen, zeide onze reisgezel:

Die toren moet van de negende of tiende eeuw dagteekenen. De Romaansche vensters zijn voorzeker toegemetseld, maar al binnen moeten zij nog te zien zijn.

Dit vermoeden wierd bevestigd door het geen er van de kerk en de geschiedenis van Haringhe bekend staat en door het bezoek, hetwelk wij aan den toren brachten om de oude en welbewaarde Romaansche vensters al binnen te zien.

Ik veronderstel nog, sprak onze vriend, dat dezelfde kerk vroeger eene crypte of onderaardsche kapel bezat, welke onder den toren moet gelegen zijn en wellicht onder den vloer van de kerk nog te zien is.

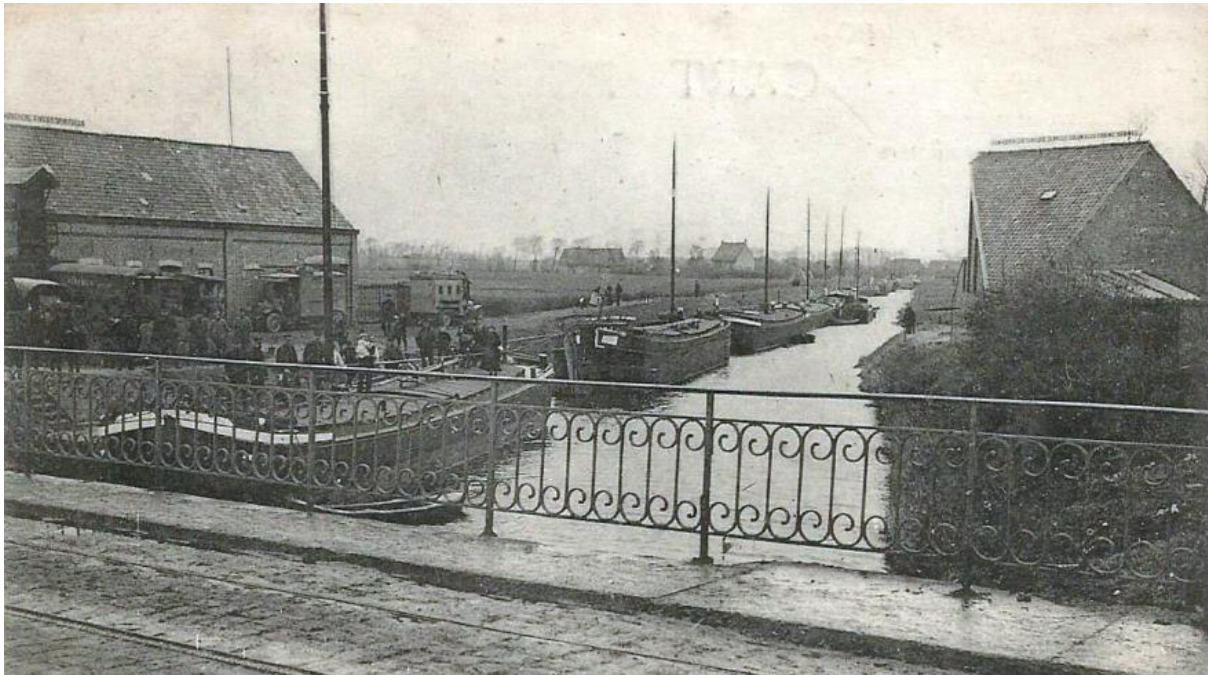
Dit punt ware ook het navorschen waard en viel dit onderzoek goed uit, het ware een bewijs te meer dat Haringhe eene echte perel, eene der liefste kerken van Vlaanderen bezit.

De geur van den ouden tijd is ook nog in de beelden en de meubels van de kerk bewaard. Wij weten wel dat het geene kunstwerken zijn, maar zij geven aan Gods huis een uitzicht van hetgeen het was over een paar honderd jaar en het is soms eene aangename gewaarwording eens in den tijd der vrome vaders verplaatst te zijn. Wat iedereen toch als fijne

kunstgewrochten zal bewonderen, het zijn de kostbare borduurwerken op autaarstukken en missekleederen, die aan de kerk van Haringhe toebehooren.

*

* *

Rousbrugge of de brug van Rohard, meenen wij, is een lief, nieuwerwetsch stedeken, en eene kleine handelsplaats op den Yser, die daar bevaarbaar wordt.

Over de brug begint het gemeentegebied van Beveren en in dit oord, dat zoowel zijn oud karakter bewaard heeft, op eenen kleinen afstand van de rivier, ontwaren wij een oud model van een Frankisch huis, dat als toonbeeld van ouden landleijken bouwtrant zou mogen opgenomen worden.

WANDELINGEN. Westvleteren.

Als men bijna **aan 't Jagershof** is, langs den steenweg van Poperinghe

naar Crombeke, komt men aan een wijk, waar de menschen van op den dorpel hunne woning, van vier gemeenten, met elkander kunnen klappen, de eenen staan op Proven en Poperinghe, de anderen op Crombeke en Westvleteren.

Het groot bosch, rechts de baan, is met paden en lanen doorsneden. Wij trekken in het geurige woud, onder 't lommer der bronskleurige eikenbladeren, terwijl de wind zijn lied kreunt in de toppen van de sparren, de wilde keuntjes schuchter over de grachten wippen ende gouden populierbouw zijn blijden lentekreet in de plechtige stilte doet weerhalmen.

Als de vogel uit vreemde steken weergekeerd is en zijn gezang laat hooren, vangt de boschnijverheid wederom aan en beginnen de houtkappers de eiken plantsoenen te pelen om ze naar de steden te verzenden, waar de latten van gezaagd worden.

*

* *

De volkszeg wil dat er vroeger te Westvleteren **zeventien kasteelen** stonden en dat er twaalf gouden standbeelden van de apostelen in de oude abdij begraven liggen.

Van die kasteelen zijn er sporen in het bosch te vinden en na veel keeren en wenden in het kreupelhout, komen wij aan eene zeer bevallig mote, die gansch met eene diepe gracht

omringd is – zij heet **de besloten wal** en heeft gansch het uitzicht van eene mote der eerste tijden van de leenroerigheid, in dewelke men op die moten nog woningen in leem en hout bouwde, met paalwerk verschanst en met eene houten brug toegankelijk.

Van daar dringen wij nog dieper in het woud, door liefelijke kornkelende paden en wij treffen ook opene plaatsen aan, waar er kleine hoeven, stil en afgezonderd, achter 't bosch verscholen liggen.

Wij komen aan eene andere mote, die **de Torre** genoemd wordt.

Hier schijnen de puinen verborgen te zijn van een groot middeleeuwsch kasteel, dat met een dubbele wal omringd was, de naam laat het vermoeden en de schikking der met hout en gras begroeide hoopen geeft het uit.

Er wordt niet veel van verteld, al dat men weet, het is dat ze daar 's nachts bezig zijn met bakken!

Wij zijn overtuigd dat de geschiedenis van Vlaanderen daar meer af weet en dat men wel zou kunnen achterhalen welke vlaamsche ridders op dat slot hun verblijf hielden, blijde feesten en luidruchtige steekspelen vierden, waar nu alles eenzaam en verlaten is en waar de houtkapper alleen, na een zeker getal jaren nog den voet zet.

*

* *

De paters der nieuwe abdij van Westvleteren hebben het boschland vruchtbaar gemaakt; zwqaarlijvige koeien grazen in de malsche weiden en eene zee van welige tarwe wentelt hare groene baren over den bodem, die vroeger niets dan heidenkruid voort bracht.

Westvleteren ligt west de oude Fleterna, eenen watervloed, wiens naam onder de onuitlegbare Keltische benamingen wordt gerangschikt.

*

* *

Al den kant van Poperinghe wordt er in het bosch nog eene mote aangetroffen, van reusachtigen omvang, die **de Hanewal** genoemd wordt.

Zinspelend op den naam, vertelt het volk dat er daar 's nachts een haan kraait.

Voor de grooten aardhoop ligt er nog een mindere, die ook met eene gracht omsingeld is. Wij hebben vermoedelijk met de overblijfselen van een adellijk slot te doen, alhoewel zulke heuvels in andere landen dikwijls tot **tumulus** dienden en menigvuldige grafsteden bevatten. Het zal het onderzoeken weerd zijn welke getuigenissen van verleden tijden er in al die moten verborgen zitten en wat de keurige geschiedvorsching, welke thans in Vlaanderen herleeft, ons leert nopens het leerroerig tijdvak te Westvleteren.

Historische motes in de Sixtusbossen
Eeuwenoude sites sieren ons landschap
Hans Vandenbroucke

Dit artikel werd eerst gepubliceerd in het tijdschrift 'De Bron'

Motes (ook als 'mottes' te spellen) zoals de Sint Elooismote in Langemark of de motes in het komgrondengebied van Lampernisse, zijn bijzondere historische sites.

Tijdens het hoogtij van de middeleeuwen, vanaf de 10de tot de 15de eeuw, ontstonden er in onze streken tientallen motes. Heel wat sites verdwenen, maar van een verrassend groot aantal bleef het merkwaardige reliëf goed bewaard. Bovendien ontwikkelden heel wat motes zich tot ecologische pareltjes.

Het Vlaamse Agentschap Natuur en Bos (ANB) verwierf de voorbije 30 jaar flink wat gebieden in de Westhoek om er bestaand bos te beschermen of bosuitbreiding mogelijk te maken.

In de Sixtusbossen, ten noordwesten van Poperinge, werden diverse bosgebieden zowel hersteld als uitgebreid. Minder bekend is dat er in dit gebied een tiental eeuwenoude motes verscholen liggen.

Mote in het Theetbos

De Bron mocht mee op 'motetocht' met boswachter **Pierre Hubau** (ANB), archeoloog **Jan Decorte** (CO7) en **Dries Vandewoude** (domein De Lovie).

Ringforten en moteburchten

Een *mote* is een door de mens opgeworpen heuvel, omringd door een gracht of beekloop.

Het Nederlandse *mot(t)e* vind je terug in het Franse '*motte*' en het Britse '*moat*', allen afkomstig van het laat-Latijnse '*mota*'. Het woord *mote* is ook terug te vinden in familienamen als *Vermote*, *Termote* en *Mottemans*.

In het Frans vind je regelmatig familienamen als *Motte* of *La Motte*, die dan in Vlaanderen weer als *Lamot(te)* gekend zijn.

Die naam leidde in Ieper tot de volkse roepnaam voor een 18de eeuwse meisjesschool: de *Lamotjes*, zo genoemd naar haar stichtster *Clara Francisca van Zuytpeene Lamotte*.

Sommige historici menen dat de *motes* ontstonden in de Keltische tijd, als grafheuvel. Later werden die gedeeltelijk overgenomen door de Romeinen, daarna door de Franken, onze voorouders.

Vanaf de 9de eeuw ontstonden er in onze streken *moteburchten* of *ringforten* als bescherming voor de lokale heer en zijn onderdanen tegen de gewelddadige invallen van de Noormannen. Die eerste *moteburchten* waren meestal in hout opgetrokken en bestonden uit een torengedouw boven op de *mote*heuvel, omringd door grachten en palissades. Dat zijn stevige schermen of wanden van aaneengesloten houten palen, de voorloper van de vestingmuren. In de volgende eeuwen, tijdens de hoogdagen van het feodale stelsel, liet de hoge adel op grotere *motes* stenen burchten bouwen om haar status en macht te etaleren. Later nam ook de lagere adel dit voorbeeld over. In de loop van de 12de tot de 15de eeuw werden overal in Vlaanderen *moteburchten* gebouwd die fungeerden als de hoofdplaats van de lokale heer en zijn 'heerlijkheid', het domein waarover hij heerste.

Neerhof en opperhof

Ook grote hoeves (hofsteden) en molens werden op hoog opgeworpen *motes* met walgracht gebouwd. Vandaar de vaak terugkerende plaatsnamen *walhoeve* en *molenwal*.

Veel *motes* bestaan uit twee onderdelen: een *hooghof* en een *neerhof*. Het *hooghof* of *opperhof* lag op de hoogste *mote*, omgeven door een gracht die de aarde leverde voor de heuvel. Daarnaast lag de tweede, lagere *mote*: het *neerhof*, waar een boerderij en andere nutsgebouwen stonden, vaak ook een kapel.

Beide motes bevonden zich hoger dan de omgeving, vaak bij een rivier of nabij een weg (vb Werken, de hogen Adjoen aan de Steenstraat).

In de Westhoek vonden diverse dorpen hun oorsprong bij zo'n moteburcht: onder meer Westouter, Reningelst, Elverdinge, Woesten, Nieuwkerke, ...

Ook in het Noord-Franse Winnezele, Godewaersvelde, Doulieu en Rubrouck vind je nog prachtige voorbeelden. De stad Veurne ontstond op en om een grote moteburcht, waarvan de footprint nog steeds in het stadscentrum te herkennen valt.

Motte bron Kooiaardstraat

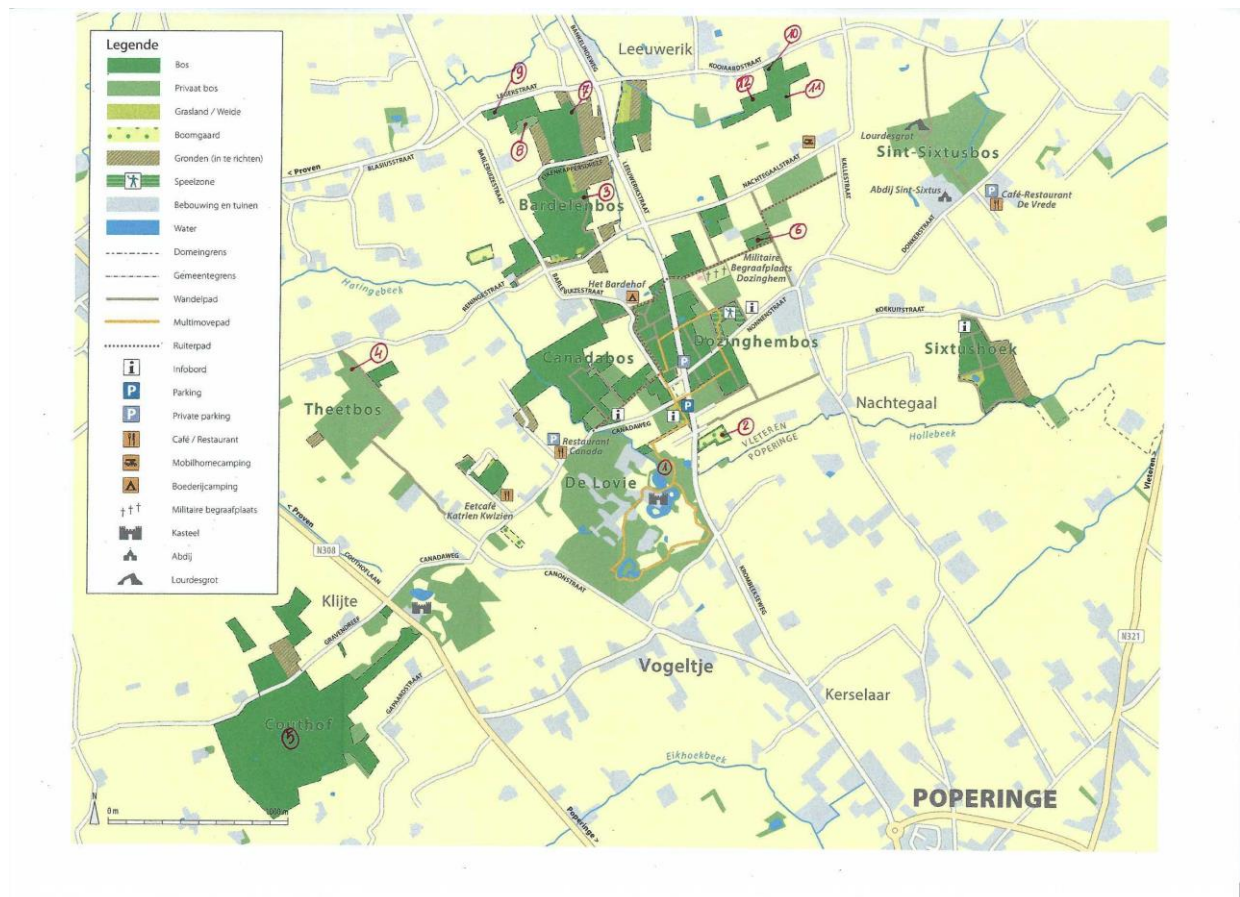
Vele moteburchten en hoeves verdwenen in de nevelen van de geschiedenis. Soms getuigen de heuvel(s) met de ringgrachten nog van een ver verleden. Vele grachten werden echter gedempt en de heuvels genivelleerd. Een uitzondering vormen de motes die zich bevinden op gronden die in latere eeuwen opnieuw bebost raakten of als permanent grasland beheerd bleven.

In de Sixtusbossen, tussen Poperinge, Westvleteren en Proven, vinden we nog steeds heel wat van deze oude sites terug. Ze bevinden zich vaak verrassend dicht en op wandelafstand van mekaar verwijderd. Je merkt meteen dat ons platteland in de Westhoek tijdens de hoogtij van de middeleeuwen, van de 11de tot de 14de eeuw, veel dichter bewoond was dan nu.

Na de verwerving van deze bossen (of te bebossen gronden) heeft ANB de meeste motegrachten opnieuw gebaggerd en hersteld. De meeste werden waardevolle biotopen: een drinkplaats voor reeën, paaipplaats voor padden en salamanders (o.a. ook de vinpootsalamander), een paradijs voor watergebonden insecten. Je vindt er vaak een gevarieerde bos- en watervegetatie, dotterbloem, pitrus, hangende zegge. In het bos groeit veel adelaarsvaren, typerend voor een arme ondergrond.

Vaak vind je er plukplaatsen en prooi-resten van roofvogels zoals boomvalk of kiekendief. Wij zagen er ook een houtsnip en meermaals een rode eekhoorn. Momenteel hebben de motes

vaak last van verbraming, wellicht een gevolg van de te hoge concentraties van stikstof in onze lucht en bodem.

Uit het beheersplan St Sixtusbossen

“Het plangebied is vermoedelijk erg rijk aan archeologisch erfgoed uit verschillende periodes (bv. ter hoogte van de motes). De wetenschappelijke waarde van dit erfgoed is bijzonder groot. Dergelijk erfgoed wordt bij voorkeur in situ geconserveerd. Het beheer en de inrichting van het plangebied houdt dan ook maximaal rekening met de locaties van deze sites en hun context- en ensemblewaarde.”

Motetocht te voet

Laten we een tochtje maken op zoek naar dat oude erfgoed. Sommige van de motes zijn toegankelijk, andere zijn privaat en dus enkel met een begeleider/gids te bezoeken. We volgen de volgende knooppunten (KN) van *Wandelnetwerk Hoppeland*: 25 – 24 – 23 – 16 – 17 – 20 – 19 – 18 – 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 31 – 32 – 33 – 24 – 25 (afstand 12 km).

Fraetjeswal, Lindewal

Startplaats is de parking van de Sixtusbossen aan de Bankelinde, Canadaweg, op de grens van Poperinge met Vleteren aan **KN 25**. We volgen **KN 24** tot aan de Leeuwerikstraat, steken deze grote baan tussen Poperinge en Krombeke over en volgen rechtdoor de veldweg (**KN23**). Aan de Sint Sixtusstraat (**KN16**) slaan we linksaf tot aan de Nonnenstraat. Daar (**KN17**) nemen we het onverhard pad rechtdoor. Volg dit pad doorheen de velden. Rechts zie je in de verte de *Sint Sixtusabdij*, links de begraafplaats *Dozinghem*.

In het eerste bos links ligt een bijzonder brede walgracht, '*Freds wal*', een vervorming van de oorspronkelijke naam '*de Fraetjenswal*'. Hier moet omstreeks 1100/1200 een grote hoeve gestaan hebben, nadat het bos was ontgonnen en omgezet tot akkers en weiden.

We vervolgen het pad verder langs de Nachtegaalstraat (**KN17**) en Kallestraat (**KN18**) tot aan het Vliegend Peerd (**KN7**) nabij kruispunt Kooiaardstraat-Zwijnlandstraat. We slaan hier links af richting Bankelindeweg. In het eerste bos links (aan de overkant van het hoevetje) vind je meteen vlak bij de straat een grote oude motte, genaamd '*de Lindewal*'. Was dit een castrale motte of ringfort, of een herenhoeve met walgracht? De speculaties blijven onzeker. Dit biotoop is prima geschikt voor de houtsnip.

Joostwal, Geestwal

De Joostwal - Lidarbeeld

Bij de Bankelindeweg (autoweg Krombeke-Poperinge) steken we over en volgen we de Legerstraat tot **KN6**. Hier slaan we de veldweg links in. Bij een open plek aan het bos is er een soort ingang naar een poel. Achter de poel vind je, onder begeleiding van je gids, omgeven door bramen, **de Joostwal**, een schitterende mote die in het verleden een castrale motte met opperhof en neerhof kan geweest zijn. Beide structuren zijn perfect bewaard. Dit is werkelijk een unieke plek van hoge historische waarde. Op lange termijn wordt deze site vrij

toegankelijk. Maar eerst zal ANB de aanpalende percelen, die recent zijn verworven, inrichten.

We vervolgen onze tocht naar de Eikenkappersdreef (**KN5**), via de Barlebuizenstraat tot aan de Reningestraat (**KN4**). We slaan hier rechts in tot aan (**KN3**) de dreef die langs het *Theetbos* loopt. ‘Theet’ komt van ‘het heet’, wat op zijn beurt is afgeleid van ‘heide’. Voor dit een bos was, bestond de vegetatie hier wellicht uit een schrale, gedegenerende plantengroei. Langs je rechterzijde ligt een niet-toegankelijke, private mote, we heten haar de Theetmote. De gracht werd niet meer gebaggerd en staat ‘s zomers droog. Je merkt meteen dat de fauna en flora er schraler zijn.

We volgen nu verder het pad tot **KN31**. Hier volgen we links de Canadaweg tot aan de *Chinese Poort*, de zijingang van het domein De Lovie (**KN32**). Sla het pad in naar het kasteel. Tijdens de zomer organiseert *De Lovie* VZW in het kasteel een theesalon en aan de vijver een zonneterras. In de zomer van 2021 is ook de Poëziezomer van Watou er te gast. Heb respect voor de bewoners van De Lovie die je gaandeweg ontmoet, je vertoeft in hun woon-en leefomgeving.

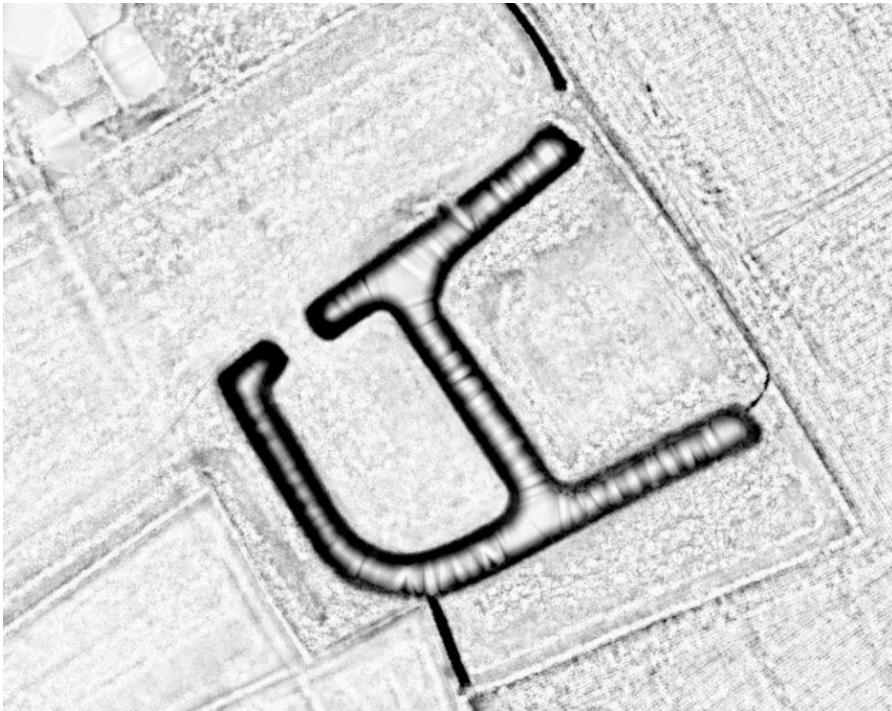

We stappen via de brug over de vijver en volgen (**KN33**) richting uitgang. Je vindt links een bospaadje dat leidt naar de mote van De Lovie, de ‘*Geestwal*’. Dit is wellicht een castrale motte uit de 11de/12de eeuw, met een opperhof en een neerhof, omringd door een achtvormige gracht. Tijdens de middeleeuwen (+/- 1100 na Chr.) was dit een landbouwlandschap, in eigendom van de Abdijs van Eversam. De Vlaamse gravin Gertrudis schonk het domein aan de stichting van de abdij. Later werd vlakbij ‘*La Campagne*’ gebouwd, de voorloper van het Lovie-kasteel. Door de aanleg van de Lovievijvers liggen de oorspronkelijke walgrachten er in de zomer meestal uitgedroogd bij.

Melckkamer

Stappen we naar de uitgang van domein de Lovie (**KN33**), dan slaan we linksaf richting Krombeke (**KN24**). Aan de rechterkant passeren we een beschermd weiland met boomgaard, dat niet vrij toegankelijk is. Helemaal aan het einde van de boomgaard ligt de mote '*de Melckkamer*'. De site is vermoedelijk genoemd naar haar oorspronkelijke functie: een veilige plek om het vee op te vangen en in alle rust te melken.

We volgen nu het fietspad kort even verder tot **KN24** en steken dan de grote baan over naar het startpunt op **KN25**.

Andere motes in de zuidelijke Westhoek

Ook in andere bosgebieden kan je nog mooie motes ontdekken:

- Kampagne Godtschalk van de Ieperse Gasthuisbossen in Zillebeke (mote 's Herenthage)
- de Galgebossen te Elverdinge-Ieper
- het Helleketelbos: de Biermanswal in het 'oude bos' vanuit het Sparrenbos, vlakbij de Bommelaersbeek. Achter de eerste wal (op de GR 5A zuid) vind je nog een grote omwalde mote tussen **KN56** en **KN54**.
- In het Couthofbos (Proven) ligt de eeuwenoude *Couthofmote*, nabij de grote zomereik en het boswachtershuis van het Couthofdomein (zie het vorige nummer van *De Bron*, nr 113, blz 8 tot 12)
- De Galooimote bij Loker (Heuvelland)

Tekst: Hans Vandenbroucke

Met dank aan: Jean-Pierre en Renaat Devos, Pol Herman, Guido Vandermarliere, Pierre Hubau, Jan Decorte, Ivan Top en Dries Vandewoude

Foto's: Hans Vandenbroucke, Antoine Vervaecke (drone-opnames)

Hoogtemodellen : <https://remotesensing.vlaanderen.be/apps/openlidar/>

De melkkamer en de Kuilstoot

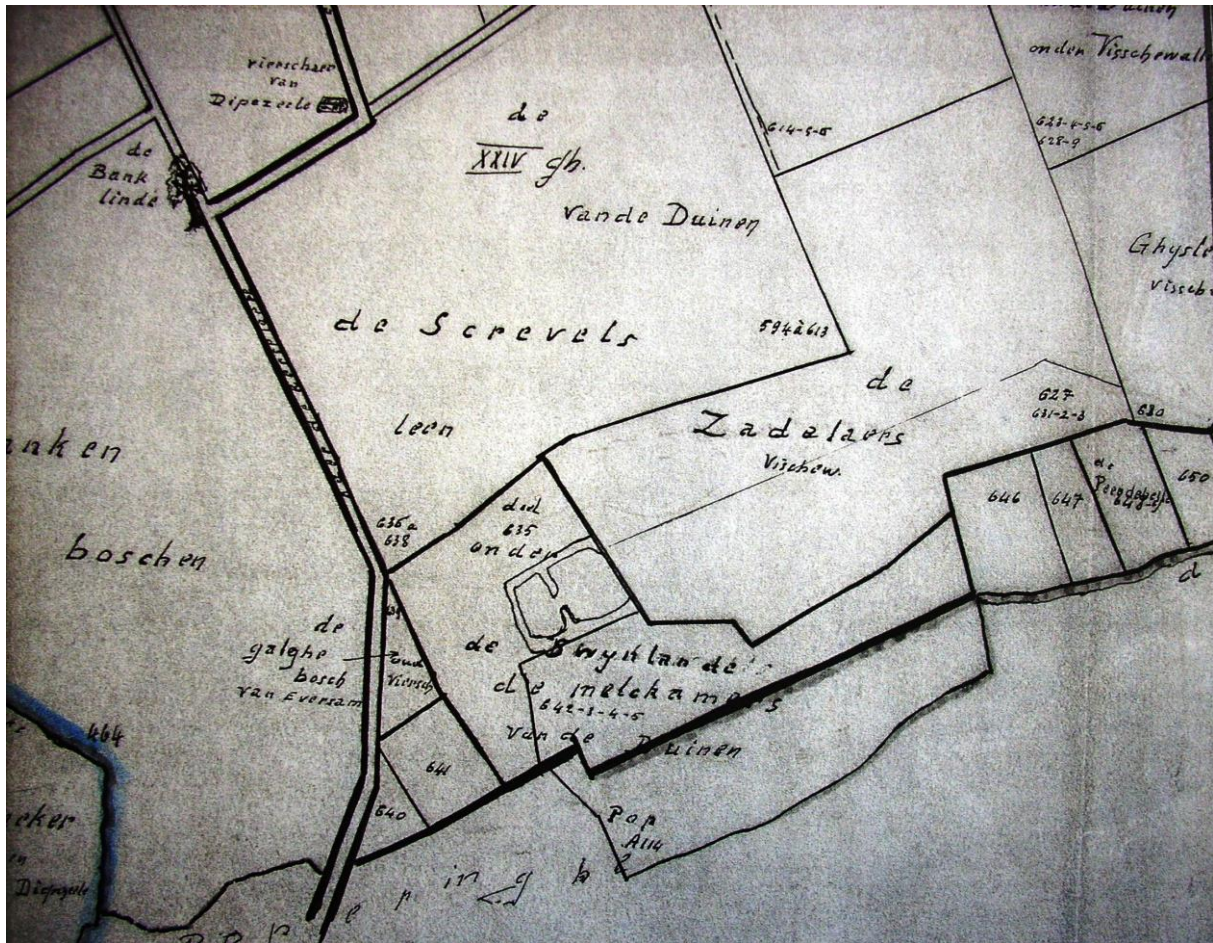
In de 'Cronica et cartularium monasterii de Dunis' van de hand van **Ferdinand VandePutte** uit 1864 halen we een speciale akte, eentje uit Poperinghe uit 1435.

CLXXVIII. — N» 2301 bis du Supplement de l'Inventaire.

*Getuigbrief van bailliu en scepenen van Poperinghe, over het vonnis uitgesproken, door den abt van **Sint-Bertins**, ten voordeele **der abdy van den Dunen**, nopens vyf gemeten, 3 roeden en half land, liggende in **den Hamhouc**, t'einden van de keure van Poperinghe.*

Het betreft hier de stukken grond die men de Melkkamer en de Kuilstoot noemt.

*Dank zij de hulp van **Domien Doise** kreeg ik de kaart van **Eerw. Pater Alberic** van Sint Six ter beschikking waarop dit perceel getekend staat.*

De 'bankelinde' is op deze kaart getekend, en kan ons helpen ons te oriënteren. Iets verder ten noorden, ligt momenteel de herberg 'Het Jagershof' langs de huidige Krombeekse steenweg. We moten er wel rekening mee houden dat deze weg ondertussen recht getrokken is. Op het driehoekig stukje bosland waarbij 'de galghebosch van Evesam' staat, stond vroeger effectief een galg. Rechts van de Krombeekse weg, lag en ligt dus effectief het stuk grond dat Alberic op deze kaart 'De Swynlande Melckamers van de Duinen' noemt. Het stuk ligt op de grens van West-Vleteren en Poperinge, dus effectief – op het einde van de keure.

De Melkkamer en de Kuilstoot in de Hamhoek - De akte

We kunnen het niet laten om toch één oude akte bij het artikel van Hans Vandenbroucke bij te voegen. En dan wel nog een heel oude, eentje van 1435.
Ze luidt als volgt:

"Wy Pietre Aernoud bailliu , Andries Lancbaerd , Jacob van Scoten , Passchier Scinkele, Jan Maertin ende meestre Ghelain de Ketelare, scepenen van Poperinghe doen te wetene allen den ghenen die dese jeghenwordighe lettren zullen zien of hooren lesen, dat up den dach van heden, date van desen lettren, voor ons commen zyn in propre persone
Ghelain de Cot, Jan de Stier ende Rouger de Puud als voocht van **Ghelainkiu, Triskin ende Kerstinekin** svoorleid **Jan Stiers kinderen**,

ende hebben verkent ende belooft ende elc zonderlinghe inde maniere dat hem aengaen mach,
in onzen handen ende bi desen jeghewoordegghen lettren - verkennen ende beloven te houdene
goet, vast, ghestade ende van weerden -
alzulke sententien, wysdom ende vonnesse als eerweerdich vader in Gode onze gheduchte
heere myn heere de abt vander kerke van sente Bertins, in Sent Omaers, ghegheven ende
ghewyst heift den **xxste dach van Maerte** lest leden,
ten proffyte ende bate van minen heeren den religieusen abt ende **convent vander kerke
vanden Dunen**,
mencien mackende van vyf ghemete ende drie roeden helft of daer omtreut erve ende cateilen
ligghende ten hende vander kuere van Poperinghe, in den Hamhouc, tusschen myns vorseide
heeren vanden Dunen, helfte ande noortzyde ende **Jan Coorpaeps** ande zuudzide, twest
hende an **Lauwerin Doedins** helft, ende toost hende an **Cornelis Basius** helft,
ende in sghelycx, zo hebben zy ende elc zonderlinghe belooft ende bi desen lettren beloven in
contrarien vander vorseide sententie, wysdomme ende vonnesse den vorseide heeren van den
Dunen bi hemlieden noch bi hunnen hoirs ende aeldinghen -
gheen belet onghebruuc of molestie te doene of te doene doene in eenegher maniereu,
ende die te houdene ende doen houdene nu ende eeuwelic also vorseid es,
up de peine van veertich engelsche noblen, goed van goude ende van ghewichten,

De Melkkamer & de Kuilstoot daarachter – foto 2019

vanden slaghe vanden conync Heinryc,
begrepen inde submissie ende upgheven van beede den vorseiden partijen van welker
vorseide submissie ende ooc sententie vorseid tinhouden hier naer volcht van woorde te
woorde:

Wy Jan, bider gratien Gods abdt van sente Bertins inde stede van Sent Omaers,
int bisscopdom van Therembuerch,

doen te wetene allen lieden dat onlanx es leden vor ons commen zyn religieuse persone
damps **Pieter Mueruel**, monec ende als procureur
ende inde name vander **abdien vanden Dunen** ghezeiten int vorseid bisscopdom also hy ons
daer of sufiisanteleke heift doen blikken bi zekeren openen lettren ghezeghelt vanden abt ende
couvente vander vorseide kerken van den Dunen an een zyde,
ende **Ghelain de Got, Jan de Stier** hem staerc makende over hem ende zine kinderen, ende
Rouger de Puud als voocht zynde vanden kinderen van Jan den Stier vorseid
an ander zyde,
omme paix ende minne tusschen hemleden partijen te voorderne ende allen rygheur
moeynesse ende costen , die tusschen den vorseiden partyen scoeden ende waren ghescepen te
ghesciene uute zekeren gheskillen ende questien van zekeren plecken van lande
hier naer verclaerst hebben hemleden danof in onsleden ghesubmitteert inder vormen ende
manieren alsoot bi instrumente daer of ghemaect blyken raach vanden welken instrumente
tinhouden ende teneure hier naer volcht van woorde te woorde ende es dus:

De Melkkamer – met water omringd - en de Kuilstoot vanuit de lucht

In nomine Domini. Amen.

Tenore presentis publici instrumenti universis pateat evidenter et sit notum, quod anno
ejusdem Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, indictione decima quarta,
mensis vero Octobris die decima, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri
domini Euge.nii, divina providentia pape quarti anno quinto, in reverendi in Cliristo patris ac
domini domini abbatis monaslerii sancti Bertini de rilla sancti Audomari, ordinis sancti
Benedicti, morinensis diocesis, meique notarii publki testiumque infrascriptorum ad hoc
vocatorum et rogatorum presentia propter hoc personaliter constitutis, reverendo in Christo

patr ac domino domino abbate de Dunis ac religioso viro et honesto domino Pelro Mueruel, presbytero religioso expresse professo, ac procuratore et procuratorio nomine venerabilium et religiosorum virorum dominorum abbatis et conventus prefati monasterii de Dunis, morinenus diocesis, prout de sue procuracionis mandato ipse procurator michi notario publico subscripto plenaiiam fecil fidcin ex una et Ghekno le Cot, Johanne le Slier pro liberis suis infrascripta ineunte et inse assumente, ac Rogero le Puut lamquam dkorum liberorum tutore atque eorum curam gerente et habente ex altera presenlibus, prefate pari.es el qutlibet earum pro se et nominibus quibus agunt pro bono pacis el concordie inler easdem nutnende et confovende, de tota questionis et discordie materia inter ipsas jam diu est, ratione quiique mensurarum alneti, seu nemoris, vel circiter inferius declaratorum inchoata et mota et in quantum eas et qualibet earum tangit seu tangere poterit quomodolibet in fulurum et pro luboribus, sumptibus et expensis quus et quos huiusmodi qitestionis causa et rigore suslinere liabuissent de prudentium virorum consilio interveniente in prefatum reverendum patrem dominum abbatem sancti Bertini se submiserunt et submiltunt ac promiserunt et renunciaverunt juxta et quem ad modum in vulgali ydiomate hic sequitur:

Up de questie ende discoord zynde tusschen eerweerdeghen vader in Gode minen heere den abt vanden Dunen ende zinen convente an een zyde,
 ende **Ghelain de Cot, Jan de Stier** hem staermakende over ende name van zinen kinderen,
 ende **Rouger de Puud als** voocht vanden vorseiden kindercn an andere zyde,
 uute causen van zekeren plecken van lande,
 es te wetene vyf ghemete ende drie roeden helft of daer omtrznt erve ende cateilen,
 ligghendc ten hende vander Kuere van Poperinghe,
 inden Hamhouc, tusschen myns vorseide heeren van den Dunen helfte,
 ande noortzyde ende Jan Coorpaepe ande zuudzide, twesthende an Lauwerin Doedins helft,
 ende toost hende au Cornelis Basins helft.
 De vorseide partien **omme paix ende vriendscepe** te neuderne, ende costen ende moeynessen te scuvene, hebben hemleden ghesubmitteert ende submitteren int zegghen, ordenance ende

sententie van eerwerdeghen vader in Gode minen heere den abdt van sente Bertins in de stede van sent Omaers ende hebben ghegheven ende bider teneure van desen voor ooghenen instrumente gheven vulle macht de voorseide partijen te hoorne in al thund dat zy lieden zegghen, tooghen, proposer en ende overgheven zullen angaende ende nopende der questien ende dinghen voorscreven.

De welke partijen elc an zine zyde zullen zyn ghehouden bin veertienachten naestcommende over te ghevene huerlieden intendit in gheschriften ende elc gheven over ooc meide brieven, tsaertren,¹ registren ende andere manieren van gheschriften ende amministreren, ende beleeden huerlieden orconden bin desen voorseide veertienachten ,

dewelke intendit brieven, tsaerts ende orconden daer mede dat hemleden de vorseide partijen zullen willen ghehelpen bi minen vorseide heere van sente Bertins,

ende ziue lieden ende raden ghehoort ghezien ende ghevisenteert,

zal hier up zine sententie ende ordenance arbitrale gheven,

uten ende pronuncieren,

dewelke sententie ende ordenance arbitrale de vorseide partijen, es te wetenq myn vorseide heere vanden Dnnen ende dampis Pietre Mueruel, als procureur ende inde name voorscreven an een zyde, ende Ghelain de Cot, Jan de Stier over zine vorseide kinderen, ende Roeger de Puut als voocht vorseid, hebben beloofd ende beloven goet, vast ende ghestadeleke te houdene teeuweleken daghen

eist met hemleden of jeghen, ende dat up de peine van veertich inghelsche guldine noblen ,

goet van goude ende van ghewichten, van den slaghe van dcn conync Heinryc,

te verbuerne bider partijen die tvorseid zegghen, sententie ende ordenance arbitrale niet

houden zal,

vander welker peine teen derdendeel wert gheappliquert tons gheduchts princen waert,

tweede derdendeel der prochiekerken van **sente Bertins van Poperinghes**,

ende tderde derdendeel der partijen die den vorseiden zegghen, sententie ende ordenance houden zal,

ende moet myn vorseide heere van sente Bertins zinen zech, sententie ende ordenance nten zegghen ende pronuncieren bin paesschen naestcommende, welc tyd ende te wat daghe dat hem zal ghelieven,

den welken dach als myn vorseide heere van Sente Bertins zal willen uten zegghen ende pronuncieren zine vorseide sententie ende ordenance arbitrale

hy zal doen te wetene ende beteekenen den vorseiden partijen omme dien te hoorne.

Ende hebben de vorseide partijen ende elc van hemleden ene maniere dat elken angaeu ende nopen mach inde name vorseid gherenunciert ende renuncieren tallen dinghen; gheesteleke ende weerleke, generalen ende specialen die hemleden partijen of eenich van hemleden zouden moghen helpen of deeren, jeghen tinhouden van deser vorseide submissien ende ten rechte zegghende dat generale renuntiatic van gheenre werden es.

De quibus omnibus et singulix premissis prefate partes hinc inde petierunt a me notario publico subscriplo sibi fieri utque tradi publicum instrumentum unum vel plura testimonia astantium invocando. Acta fuerint hec in villa Poperingense, in domo habitationis prefati reverendi patris domini abbatis sancti Bertini, sub anno, die, indictione, mense et pontificatu predictis, presentibus sublimis sciencie viro magistro Johaune Almaris, sacre theologie doctore, magistero Jolianne Roene, sancti Jhartini Yprensensis religioso, Nicolao de Nieppa, Guillelmo Avezart et pluribus aliis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis. Et quod ego Salomon Basin presbyter, morinensis diocesis publicus apostolica auctoritate notarius,

¹ Saerten = charters

premissis submissioni, prmissioni, renuntiationi, ac celeris aliis dum et prout suprascribuntur fierent, dicerentur et agerentur unacum prenominalis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi et audiui et in notam recepi ex qua hoc presens publicum instrumentum tunc propria scriptum confeci, ac signo meo solito signavi hic me propriam manu subscribens requisitus et rogatus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum:

Dewelke submissie voorscreven biden vorseiden partijen aldus in ons ghedaen ende up ghegheven, wy te nerenster beide ende verzouke vanden vorseide partijen hebben die ondernomen, ende hebben naer der voormeende in houdene vander vorseide submissien gheprocedeert ende ons doen informeren vanden rechte van partijen vorseid bi goeden levenden orconden ghezworcen ende up haerledere eed ghehoert ende nerensteleke gheexamineert up dincndit ende articklen van beeden partijen ons over ghegheven, ende huerledere orcondscepe ghedaen, legghen in ghescriften ende voort ontfanghen lettren ende brieven ende al tgheund daer hem de vorseide partijen mede hebben ghewillcn helpen deene jeghen dandere.

Dewelke intendit ende articklen, orcondscepe ende al dat partijen vorseid hebben ghewillen zegghen ende overgheven, wy nerensteleke hebben oversien ende ghemerct, ende daer up ghehadt goeden rycken raed met clerken van rechte ende hier up ghesloten ende gheconcludeert sommierleke omme daer up onzen zegh, ordenance ende sententie te ghevene ende te utene te zekeren daghe es te wetene sdisendaechs naer Letare Jherusalem, den xx^{te} dach van Maerte, tjaer onderscreven, den welken dach wy hebben doen teekenen ende laten weten den vorseiden partijen omme te commene hooren onzen vorseiden zech ende sententie arbitrale ten vorseiden daghe. Ten welken daghe zyn commen de vorseide dampes Pietre Mueruel, als procureur ende inde name vander abdien vanden Dunen vorseid an een zide, ende Ghelain de Cot over hem ende Jan de Stier ende zine kinderen, ende als procureur van Rouger den Puud als vooch vanden vorseide kinderen an andre zyde, begherende ende verzoukende te hoorne onzen vorseiden zech, ordenance ende sententie arbitrale up haerledere ghescil ende questie vorseid, zo ist danne dat wy **Jan, abdt van sente Bertins** vorseid, ten verzouke ende begherte van partijen vorseid, als jure ende arbitre ghenomen ende ghecoren biden vorseiden partijen alsoot blyct bide vorseide submissie daer af ghemaect, over ghegheven, ende ghemerct tgheend dat vorseid es, zegghen ende over recht ende bi sententien wysen dat de vorseide vyf ghemete drie roeden lands of helft, of daer omtrent, danof dat questie ende ghescil heist ghezyn tusschen den vorseiden partijen tote den daghe van heden **toebehorende zyn ende zullen behooren der abdien vanden Dunen**, ende zal daer of ghebruiken eeuweleke ende erveleke betalende de renten daer ute gaende ende ghevende verbuerleken man also de lettren ende brieven daer up ghemaect spreken ende in houden. Ende dat Ghelain de Cot also verre alst hem noopt ende zine medepleghers als ende inde name vanden kinderen van Jan de Stier of eenich van hemleden **negheen recht hebben** inde vorseide vyf ghemete drie roeden lands of helfts of daer omtrent, ende ontwyzen hemleden die gheheeleke; ende al bi deser onzer voorrooghene sententie wysen voort dat de vorseide Ghelain ende zine medepleghers ende als procureurs vanden vorseiden Roeger, voocht vanden vorseiden kindereu, zullen verkennen voor onzen bailliu ende scepenen **van onzen doorpe van Poperinghe**, onse voorrooghene sententie zynde goed ende van weerden,

ende mids dezen zo zal elke partie houden hare costen an haer zelven.

In kennessen der waerheiden zo hebben wy **Jan, abdt, als juge ende arbitre** vorseid dese onse voorooghene sententie, ghezeghelt raet onzen zeghele uulhanghende.

Ghedaen int jaer ons Heeren **dusentich viere hondert ende viven dertich**. den xx dach van Maerten vorscreven,

mids welken de vorseide Ghelain de Cot, Jan de Stier ende Roeger dc Puud , inde naeme als boven onsliden, bailliu ende scepenen vooruoemd ghebeden ende verzocht hebben, ende bi dezen lettren bidden ende verzouken dat wy de zaken ende beloften vorscreven up hemleden kennen ende orconden wilden,

ende daer of gheven den vorseiden heeren vanden Dunen onze opene beseghelde brieven, waeromme wy bailliu ende scepenen voornoemd ghegeven thuer vorseid bede ende verzouke ende in teekene ende kennessen der waerheit hebben deze jeghewoordeghe letteren ghezeghelt met onzen zeghels uuthanghende, int jaer MCCCC vive ende dertich, den laetsten dach van Maerte voor Paesschen.

De Kuilstoot achter de wal

Ik kwam dit stuk grond bij mijn opzoekingen nog een paar keer tegen; een eerste maal in de processen van het jaar 1721. (SAP197). Uit deze akte leren ook we dat het stuk grond naast de 'Melkkamer' de 'Cuylstoot' heette. Dit stuk grond vonden we nog eens terug in 1732.

Die namen 'Melkkamer' en 'Kuilstoot' voor stukken grond interesseerden mij dusdanig, dat ik in het woordenboek van Deken De Bo ging kijken of ik voor deze woorden een verklaring kon vinden.

De Melkkamer

Hier gaan we eerst even in op het deelwoord 'melck'.

In het Algemeen Vlaamsch Idioticon van Lodewyk Schuermans en consoorten, uit 1870 leren we het volgende:

MELK, MELKE. *Melk* (witvocht der uiers) is in Brabant en Antwerpen o., eiders en bij Bild., v. Doch *melk*, in Vlaanderen : *melke*, mill of mannelijk zaad van visschen, is in Oosvlaanderen . vrouwelijk, doch onzijdig bij Bild., die (II, 351) schrijft « dat melk eigenlijk *molk* is of *mallijk*, d. i. mannelijk, zoo voor den hom der visschen, als voor de mannelijkheid der vogelen. Hiervan de naam van : *duiven-* en *hoendermelker*, d. i. : *lubber*, *kapoener*. Hiervan ook : *melker*, gelijk *milter* van *milt*. Kil. heeft : *melcker*, *melckerlinck*, *mille van den visch*. In Gron heet die *milt*.

Melkdistel wordt in dit woordenboek gelijkgesteld met melknetel, ook hazen latouw of salaad, konijnenkruid of ganzendistel genoemd.

Het stuk bos dat 'melkkamer' genoemd wordt, zal hoogstwaarschijnlijk iets te maken hebben gehad met wat De Bo de MELKNETEL, MELKNITTEL OF MELKHITTEL noemt. Dis is eigenlijk de Doove netel, ook melktingel genaamd.

En zo schrijft De Bo verder:

De kinderen noemen hem ook zuignetel omdat zij er de bloemen van afplukken om er den honig uit te zuigen. De melknetels verschillen veel van de melkdistels. Men onderscheidt den witten melktingel en den rooden melktingel.

We veronderstellen dat het stuk grond met veel melknetels een excellent en ideaal stuk grond was voor de vele bijentelers in de omtrek, die hier hun kassen konden plaatsen.

Maar de dovenetel werd ook gewaardeerd voor zijn medische aspecten.

In het Belgische kruidboek of de Gentsche hovenier uit 1848 van Delathouwer, lezen we hier over het volgende:

De witte en purpere Doovenetels zyn om hare deugden van over zeer oude tyden in België bekend.

De bladen en het sap der stengen met de bloemen, zegt **Clusius**, zyn krachtig genoeg om alle hardigheden te vermorwen en te verzachten, en om alle kropklieren, bloedzweren en andere gezwellen te doen scheiden,' als men die als pappen daer lauw oplegt.

Het water waerin die Doovenetels gekookt zyn, is zeer goed om daarmede de zeeren te baden; het sap uit de gestootene stengen en bladen, is zeer dienstig om in de voortetende vervuilde zweren te druppen en die te genezen.

Men vindt in de werken van **Gabriël Grimeain**, van Caux, dat de witte Doovenetel den witten vloed kan doen ophouden, hetgene andere Kruidbeschryvers ook bevestigd hebben.

In sommige landen wordt van die bloemen eene conserve met suiker geconfyt gemaakt, welke de vrouwen aangeraden wordt om er alle dagen wat van in te nemen, tot dat zy geheel genezen zyn.

Eindelyk, die Doovenetels zyn alhier van de landlieden als **bloedzuiverende middelen** geacht, worden in de verkoeldranken voor den buikloop en bloedloop gebruikt, en zeer veel met de lente in de **struifkoeken** gebakken; die Doovenetels met Onderhave of Kruiptherhage gekookt, zyn zeer goed om aen de koeijen, als zy bloedpissen, te drinken te geven. Clusius en Lobel hebben ook al deze gemelde krachten bevestigd.

De kuilstoot

Hierbij willen we eerst opmerken dat er in deze tijden een schepen te Poperinge was die 'Cuylstoot' heette.

Waarop het tweede deel van deze naam slaat – de stoot – is ons allesbehalve duidelijk. Over een kuil, weet De Bo ons het volgende te vertellen:

KUIL: Groote ronde stapel van stokken hout, zoo als elshout, eekenhout, enz. om daarvan boschkolen te branden. Een kuil is eenigszins te vergelijken aan eenen steenoven, rondom bedekt met stroo en aarde, en hol in't midden van onder tot boven; deze holte in't midden wordt opgevuld met stroo dat men in brand steekt, als de kuil nu eenigen tijd gevunst en gerookt heeft (want hij vlamt niet) giet men water in die holte en het vuur gaat allengskens dood. Dan legt men den kuil open, en het hout is veranderd in boschkolen. Hout in kuilen branden. Een kuil rookt en dompt geweldig, daerom zegt men van eenen dompigen rook: het rookt gelijk een kuil. De tabaksmoorders zaten in eenen kuil van rook.

En dan schrijft De Bo: Eertijds brandde men dit hout in eenen put gegraven in den grond, fr. Fosse à charbon, charbonnière, en dan was dat hout van zelfs met aarde omgeven. Nu wordt de stapel boven op den grond gemaakt, en moet met aarde rondom bedekt worden.

Met deze laatste omschrijving denk ik zitten we ook bij de betekenis van onze kleine en grote 'Kuilstoot' als een stuk grond waar men eertijds 'boskolen' brandde.

Poperinge Verbeeldt – Op de kermis

Pauline Vallaey, Yolande Vermeersch en Godelieve Vallaey tijdens de kermis van Poperinge Ommegang circa 1932.

Camille Verbiese en Elza Vermeulen lijken in een roeiboot te varen. Een foto genomen op de kermis van 1938.

Dit is een typische kermisfoto: er werd een stand opgebouwd met een decor (auto, bus, boot, vliegtuig, caféinterieur, enz) waar de mensen konden in plaats nemen. Aangezien de meeste mensen niet veel kans hadden om op een foto te staan was dit een unieke gelegenheid. Deze foto is van vóór 1930 op de kermis in Poperinge. De persoon aan het stuur is Abel Leicher. De overige personen zijn (nog) niet gekend.

Foto van vóór 1930 genomen ter gelegenheid van de kermis in Poperinge. Nr 3. is Maria Huyghe, de overige personen zijn (nog) niet gekend.

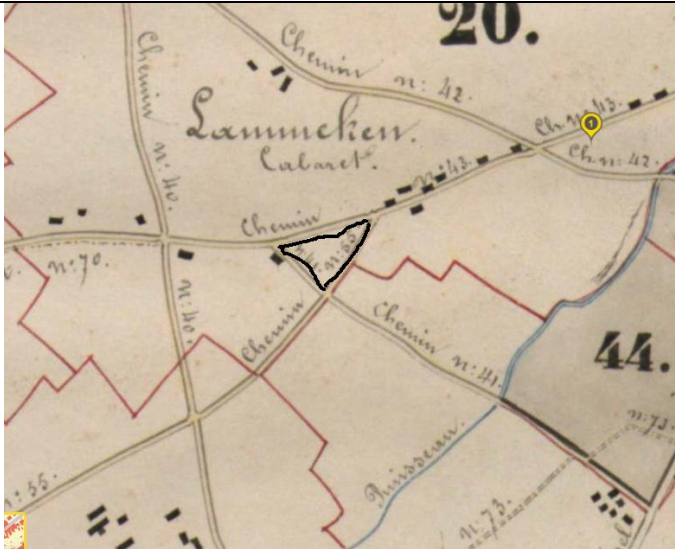
Een typische kermisfoto uit de jaren 1930, waarbij men zich kon laten fotograferen in een bordkartonnen wagen, boot of vliegtuig. Roesbruggenaar Georges Verlet nam plaats in de ietwat overladen kar met enkele vriendinnen op de kermis in Poperinge.

Op de kermis kon men een foto laten maken alsof men met een oude wagen reed. In juli 1927 was dat met Michel Desegher en Maurice Persoons.

Pareltjes uit het Poperings stadsarchief

2 maart 1586 – Balie op de Werfstraat – Halmen SAP 365

Alaert Deroode heift ghecocht jeghens **Christiaen Doom ende teghen Leonore** zijne huusvrouw drie ghemeten preter een lyne lants ligghende inde **Schoudemonthouck den driehouck** ghehaempt – metten westhende opde **Zwylantstraetken** – toosthende ande **Werfstraete baillie** – de zuutzyde langhes de **Caseldreve ende de Noortzyde opde Werfstraete** – zuuver goedt – omme de somme van twyntich dobbel spaensche ducaten in spetie – te betaelen ghereet ghelt metten halme

V schele parisis voor eenen godtspennynck – eenen Hongersche quart voor een hoofcleet
Omme de huusvrouw vanden verooper
Elleven ponden parisis te lyfcoope met laste van vier jaer pacht ten prouffyte van Mailliaert vande Broucke expirerende te baefmesse int jaer xvc lxxxix tich volghende de cedulle dannof wezende – alles ten laste van de blyvere
Ghehalmpt voorts over erfve den ijde marty xvc lxxxvj

Als we het voorgaande uitzetten op de kaart van de Atlas van de Buurtwegen – opgemaakt rond 1840 – dan kunnen we dus ook de juiste plaats bepalen van de Werfstraat-balie.

9 februari 1604 – **Het weefambacht tegen Jan Roens** – nummer 104 – SAP 117 – Processen

Heesch omme ende van wegghen **Gheleyn vande Clyte, Jan van Neufville, Pieter van Dale ende Claeys de Vos**, gouverneuren vande weefambachte heeschers jeghens op ende ten laste van **Jan Roens** verweerder dienende voor ulieden myne heeren burgmeesters ende schepenen vande stede van Poperinge **Inden eersten** es een ieghelicken kennelick dat alle injurien hoedanich die zijn wel ende scherpelick verboden zijn ende by dien de committeerders der zelve injurien grieveelicken te priveren naer de meriten vande sticke.-
welcke injurien te zwarlick te straffen zyn als zij gheschieden anden ghenen die van justicie weghe in officie ghestelt zijn tot onderhouden ofte doen onderhouden van de goede keuren, statuten, ordonnancien ende costumen tenderende tot den welvaert vande ghemeente - aggranderende de zelve injrien indien zy gheschieden **by nachte ende t'ontyde** met eenighe dreighementen ofte fortse -
zijnde boven dien elcken blyckelick dat binnen ulieden heeren stde van Poperinge ghestelt zijn vier persoonen, mannen met eeren - van goede name ende fame –
ende daer toe in eede ghestelt die men naemt **gouverneuren van de weefambachte** –

ten fyne zy toezicht nemen dat niemant wie hy zy en overtrede alzulcke poincten, artickelen ende statuten als by mijn heeren van de wet met de qualiteyt vande draperie - tot oorboor, profyt ende welvaert vande schamel ghemeente ghestelt ende ghemaect zyn. tot welck last ende officie nietjeghenstaende deze heeschers gheroupen ende in eede gestelt zijn,

heeft den verweerder belieft hemlieden belet te doenint zelve heurlieder officie ende tbedienen van dien.

Ende omme de jugs wel ende naectelick te informeren –

es warachtich dat over alle andere lofvelicke statuten in de keure vande weefambacht begrepen, staet,

dat eenen ieghelicken drapier, laken of baeywercke toeghelaeten es des avonts te moghen heuren werck doen **tot den acht uren** -

zynde wel expresselick verboden op de boete ine zelve keure ghenarreert naer de zelve heure tvoorschreven werck te doen

ende metghaders staende den verweerder tinhoudt van dezen wel heeft gheweten,

heeft tzelve verbodt gehecontranvieert **opden vijste january laetsleden,**

werckende tot den acht uren en half ende langher.

ende alzo den voornoemde inde boete daertoe staende alzo passerende heuren wech deure tot dien ende de strate

ende int wederom keeren heeft belieft den verweerder met zyn huusghezyn de zelve officieren heeschers **de wech af te staene** -

roepende ende tierende - ghy schelmen, ghy verraeders

ghy horckers onder de lieden deuren - ten es noch gheen acht euren -

ende niettegehenstande de heescher - die waren int exerceren van heurlieden officy -

heurlieden patientie hadden zonder op zyne verweerders onredelicke propoosten te mercken -

heeft hy verweerder de zelve ghedreycht –

ghelycken zyne intentie te zyne de zelve heeschers te willen grieve -

ne hadde ghedaen zyne huusvrauwe die daer tusschen schietende –

de zaeke belet heeft -

al welcke onredelickheden, injurien ende dreichementen dheeschers niet en vynden lydelick zonder condigne² punitie³ anderen ten exemple -

mids welcken de heeschers concluderen, tenderen ten fyne, by ulieder heeren sententie diffinitieve ende over recht ghezeyt ende verclaert zy dat dheescher hemlieden met goede cause ende recht becroont ende beclaecht hebben -

zynde over zulcx ghecondemneert

te comen op eenen zondach tusschen twee sheeren dienaers in zyn lynwaet **inde kercke van St. Jans** met blooten hoofde

ende voeten ende **met eenen ongebrandde toortse** in zijnen handen

de zelve omme draghende in processie ende blyfvende den gheheelen tyt vande hoochmesse knielende in zulcke state inde hooftchoor -

ende naer en zelven tyt vande hoochmesse te bidden God almachtich ende justicie, vergevenesse van de zelve misdaden,

met verclaers dat hem de zelve

hertelick leet zyn ende dat hy de zelve woorden ende dreyghementen heeft ghesproken ten onghelycke ende met quade cause hem zelven verbyndende nemmermeer –

op pene van criminele punitie –

de zelve ofte dierghelicke injurien, dreyghementen ende weerstanden niet meer op deze heeschers als op andere heeren naercommers in officie te profereren noch bestaen,

² Condigne = aangepaste

³ Punitie = bestraffing

ende voor amende⁴ te gheven voor de kercke van St. Bertins ende **St. Jans elck een pont grooten**, den disch van Ste. Bertins een raziere cooren in specie ofte de weirde van dien ende tgasthuus een hondert houts tot behouve vande armen ende voorts in alzulcke boeten den heere als naer de merite vande staete ulieden en zal bevynden te behooren -
emmers waerlick in alzulcke honorable ofte proffyttable beterynghen als ulieden zeer discretelick zal dynken verdient thebben
hier op inplorerende ulieden heren noble officie

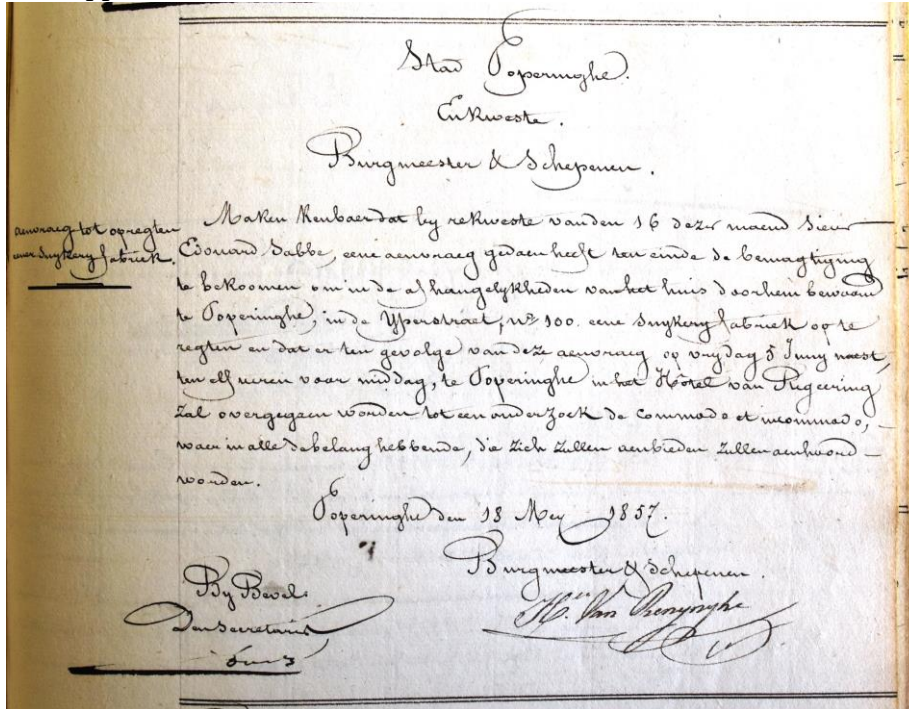
De verweerder had een bijzonder goede reden ter verdediging – hij had de klok niet gehoord omwille van het feit dat hij ver van de kerkotren woonde en de wind tegenzat.

⁴ Amende = boete

Het Kasteeltje Sabbe – Guido Vandermarliere

Volgens de bevolkingsboeken van Poperinge werd **Edouard Sabbe** op de 23ste januari 1831 geboren te Rumbek.

Hij is 26 jaar oud wanneer hij op de 20ste januari 1857 in Poperinge trouwt met vier jaar oudere Rosalie Charlet ° 19 september 1826. Zij woont in de Ieperstraat en het is ook hier dat het koppel komt wonen.

Uit het schepenenregister leren we dat Edouard Sabbe op de 16de mei 1857 vraagt om in de ‘afhangelijkheden van het huis door hem bewoond te Poperinghe in de Yperstraat nr. 100 – eene suykeryfabriek op te regten’.

We vonden geen effectieve toelating maar we nemen wel aan dat hij deze toelating gekregen

heeft, aangezien er meerdere dergelijke ‘fabriekjes’ bestonden.

SUIKEREI (wvl. SUKEREIE), v. Zoo spreekt bij 't volk het woord Chicorei, *cichorium intybus* L.
— Poeder van suikereiwortels, fr. *café-chicorée*.
— Vaelande keurt dit woord af: “Kwaelyk.... die suykerey voor bittere pee, geseyd chicorey, soud stellen.”

men bij ons thuis ‘prut’ noemde. Zijn ‘fabriekje’ maakte dus eigenlijk ‘prut’ in zakjes.

PRUT, m., zonder mv. Gebrande chicorei in poeder, die men in den kaffi mengelt, of ook enkelijk op heet water laat trekken. Die prut is van den besten niet. Er is te veel prut in dien kaffi. Kaffi zonder prut. — Ook Frut.

We gingen eens kijken wat Leonard de Bo in zijn Westvlaams Idioticon over de ‘Suikerei’ vertelt.

‘Suykery’ is het Poperings voor ‘chicorei’ en het eindproduct is wat

De Bo schrijft over ‘prut’ dat dit ‘gebrande chicorei in poeder is, die men in den kaffi mengelt of ook enkelijk op heet water laat trekken.

Bij ons thuis werd ‘prut’ nooit apart gedronken, maar altijd aan de koffie toegevoegd. De smaak van ‘prut’ is zacht en zo verzacht dit de bitter smaak van koffie.

Over dit ‘prutfabriekje’ van Sabbe, horen we echter niets meer.

Op de 4de maart 1858 wordt **Achille René** geboren. Deze zal op de 1ste mei 1882 te Hoogstraeten trouwen met Boussemart Elise.

In 'Le Propagateur' van de **17de november 1866** vinden we een aankondiging van het overlijden van de 40-jarige **Rosalie Charlet**, de echtgenote van Edouard. Daarbij staat vermeld dat ze wonen in de Ieperstraat.

Edouard blijft niet lang weduwnaar. **Op de 1ste juni 1867** wordt in dezelfde krant het huwelijk aangekondigd van de 36-jarige Edouard – koopman - met de 23-jarige Marie-Lucie Doncker. Voor haar staat er 'geen beroep' en 'célibataire'. Zij is Poperingse en dus van het jaar 1844.

9 maanden en 4 dagen later - op de **5de februari 1868** - wordt er een meisje geboren dat de namen **Alice Marie** kreeg.

Op den **7de april 1870** wordt **Daniël Auguste Charles** – geboren.

Marie Louise Charlotte werd geboren op de **5de juli 1872**

Marguerite Ernestine werd geboren op de **26ste december 1873**.

Fabrick van Vetten
stelsel GEORGES VILLE
(onder het control der landbouwstatie
van Gembloux en Gent).
HOOFDSTOFFEN VOOR DE
VERVEERDIGING
DIER VETTEN
gewaARBORGDE titels en samenstelling,
F. COURTOIS EN VAN ROY,
te Brussel.
Elkeen die duizend kilogr. vette of
diezelfde hoeveelheid hoofdstoffen koopt,
mager de ontleding KOSTELOOS van laten
doen door de zorgen der landbouwstatie
van Gembloux en Gent.
Agent voor IJperen,
Mr VERGRACHT-COURTOIS.
Agent voor Poperinghe,
Mr SABBE-DONCKER, Yperstraat.

Rachel Johanna Melania Cornelia werd geboren op 26 juni 1876.

We vinden in de krant '**De Toekomst**' – o.a. 12 maart 1876 - verschillende annonces terug van de firma van Edouard Sabbe.

Hij was dus in 1876 **handelaar in vetten**. Gezien het feit dat hij kortbij het station woonde, was het voor hem gemakkelijk om zijn 'marchandise' met de trein te laten overkomen. Zijn 'vette' werd gegarandeerd en gecontroleerd door de 'landbouwstatie van Gembloux en Gent'. Vooral de landbouwstatie van Gembloux had toen al in die tijd een reputatie en zou ook in het kader van de hopteelt een belangrijke rol spelen. Let er eens op dat de agent voor 'IJperen' de heer Vergracht-Coutrois is;

In de bevolkingsboeken van 1880 – 1890 staan de ouders en hun kinderen op de

Ieperstraat in geschreven en er is tevens een 'meid' Mantez Therese – geboren in het jaar 1836.

Edouard Sabbe-Doncker wordt in de krant 'Le Progrès' van de **8ste januari 1891** vermeld als mogelijk jurylid voor de assissen.

Uit dit zelfde jaar vinden we op de webstek van de Vrienden van het Poperings Stadsarchief een factuurhoofding van de firma Sabbe-Doncker, waaruit blijkt dat ze vooral een handel hadden in hoppepersen en latten voor de 'plafonds'.

Sabbe maakte alleszins gebruik van het feit dat hij naast het station van Poperinge woonde en het is dan ook logisch dat hij handelde in 'hoppepersen' die hij met de trein kon laten aanvoeren.

Daarnaast handelt hij ook in 'plafondlatten'. Voor zover we weten, is dit 'lattensplijters' of 'lattenknievers' werk. De latten die door die mannen gemaakt werden, werden gebruikt om zowel de plafonds als om wanden te bekleden, waarna men deze met kalk bestreek. Wat 'pieux & fascinages' in deze context betekent, is mij volstrekt onduidelijk.

EXPLOITATION
IMPORTATION & COMMERCE DE BOIS DE MINES

E. Sabbe Doncker & fils.
Poperinghe Belgique le 19 mai 1902

PERCHES A MOUBLON
PIEUX & FASCINAGES
LATTES A PLAFONNER

Adresse Télégraphique:
SABBE POPERINGHE

Téléphone N° 2

*Messieurs les Administrateurs de
la ville
Poperinghe*

HUWELIJKSAANKONDIGINGEN
Daniël **Sabbe**, koopman, te Poperinghe en
Julia Vergracht zonder beroep te Yper.

Van zijn zoon Daniël Sabbe wordt zijn huwelijksaankondiging op de 27ste augustus 1892 in 'het Weekblad

van Ieperen' vermeld. Het zou mij niet verbazen dat Julia een dochter is van de handelaar in vetten Vergracht-Courtois uit Ieper, die daar 'als agent' een gelijkaardige firma had als Edouard Sabbe, zoals te zien is op de vorige reclame. Op de 16de 1903 overlijdt Edouard Sabbe op 72-jarige leeftijd.

184
Sabbe Edouardus

Myne gentsien honderd drie, den eestenden Juli ten vier ure middag, voor ons Stads-
los Pandenberghe, Schepenaangewezen Ambtenaar in den burgerlyken stand der stad Poperinghe
zijn gecompareerd. Daniel Sabbe, oud drie en dertig jaren, koophandelaar en Orloise
Doeraeve, oud vier en zeventig jaren, zonder beroep, beide wonende binnen dese stad, den eer-
sten zoon en dertigden geen bloedverwant in den overledenen hierna, dewelke ons hebben
verklaard dat Edouardus Sabbe, oud twee en zeventig ja-
ren, koophandelaar, geboren te Rumbeke en wonende binnen dese stad, weduwe van
Rosalia Antonia Cornelia Charlet onachtigenoet van Moerise Lucia
Projima Dorader, zoon der beide overledene Gebrus Sabbe en Anne-
lia Gonnels, zyne echtgenote, geregistreert ten negen ure 's onvonds
overleden is in zyne woning Eette Fypperstraat. Waarvan alle sadelyk opgemaakt
dewelke den eersten komparant alhier met ons ondertekend heeft, den tweeden verklaard
hebbende niets kunnen tekenen door onkunde, na gedane voorlezing.

Sabbe
P. Vergracht

185

Zalig zijn de barmhertigen, want zij zullen barmhertigheid verwerven † 8 ZALIGHEDEN.

BERMHERTIGE JESUS SCHENK DE EEUWIGE RUST

AAN DE ZIEL VAN MIJNHEER

Edouard Sabbe

WEDUWAAR VAN MEVROUW

ROSALIA - ANTONIA CHARLET

EN ECHTGENOOT VAN MEVROUW

MARIA - LUCIA PONCKER

*Geboren te Rumbeke, den 23 Januari 1831 en
schielijk overleden te Poperinghe den 14 Juli 1903.*

Gij die dit leest, gedenkt dat gij ook eens zult sterven:
want wie is er die zal leven en de dood niet zal
zien? Ps. 88.

Tracht dus te leven gelijk gij in de uur uwer dood
zult wenschen geleefd te hebben.

BOEK DER NAVOLG.

Het gebed te samen met de almoes is beter dan al de
schatten die men kan vergaderen. Immers, de al-
moes verlost van de dood, zij wischt de zonden uit en
doet de barmhertigheid en het eeuwig leven vinden.

TOB. XII.

De achtbare overledene was dit indachtig, en daarom
heeft hij altijd de hand voor den behoeftigen
geopend en ze den armen toegereikt. SPREUK.. 31 - 20

Hij had ook eene ware godsvrucht tot het bitter lijden
van den Zaligmaker dat hij vereerde door dikwijls
den kruisweg te gaan. Maria beminde hij als zijne
moeder, en zijne meeste vreugde was den Rozenkrans
te bidden.

Beminde echtgenooten, kinderen en kleinkinderen,
weent niet gelijk deze die geene hoop hebben, in
den Hemel zien wij elkander weder. Blijft onder elkan-
der vereenigd, dient God getrouwelijk en leeft zoo dat
gij nooit de dood hoeft te vreezen, wanneer zij u ook
overkome. H ANT.

Bid veel voor mij, gij bijzonderlijk mijne Dochter
aan God toegewijd.

Zoet Hert van Maria, wees mijn toevlucht 300 d. a. f.

Mijn Jesus Barmhertigheid. 100 d. a. f.

Poperinghe — Druk. Eugène Willems.

Daniel Sabbe huwt dus met Julia Vergracht en laat de villa Fernand bouwen.

In april 1906, toen hij een bod deed voor de restauratie van de Westelijke gevel van de O.L.Vrouwekerk van Brugge, stuurde **aannemer Leonard Verstraete** van Rumbeke, een lijst van belangrijke werken die hij de voorbije jaren had uitgevoerd.

Op die lijst (kopie in bijlage) staat er ook een realisatie in Poperinge.

"Construction d'une villa pour Monsieur Sabbe Poperinghe **arch. Mr. Coomans**, Ypres".

Construction d'une villa pour Monsieur Sabbe Poperinghe Arch. M. Coomans id

Daarmee kennen we niet alleen de aannemer maar ook de architect.

Architect Jules Coomans – zo leert ons de inventaris van het onroerend erfgoed (Scheldewindeke, 1871 – Ieper, 1937) was vanaf 1895 stadsarchitect in Ieper. Hij was er belast met de zorg voor het Ieperse monumentale erfgoed. Vóór de oorlog werden onder zijn leiding o.m.

restauratiewerken uitgevoerd aan het belfort, de Halle, de Sint-Maartens-, Sint-Pieters- en Sint-Jacobskerk in Ieper. In de vooroorlogse periode realiseerde hij ook nieuwbouw buiten Ieper, veelal in neogotische stijl, waaronder de linkervleugel van het Provinciaal Hof in Brugge, het stadhuis en postgebouw in Poperinge enz.;

En onder die enzovoort, kunnen we dus nu ook de villa van Sabbe voegen

Leonard Verstraete, was de aannemer van het kasteeltje Sabbe, Hij was de grondlegger van het aannemersbedrijf Verstraete, gevestigd in Rumbeke. Hij leerde van jongs af het vak op de bouwerven van zijn vader, Ignatius Verstraete (1802-1891). Tussen 1876 en 1880 volgde hij lessen 'lijnteeckenklas, bouwkunde, cijffer- en meetkunde, en eerste koers – *cursus* - begrooting' aan de Stedelijke Academie in Roeselare. In 1883, na zijn legerdienst, werd hij volop actief als aannemer, en (ver)bouwde daarbij vanaf 1893 talrijke kerken, kloosters, scholen en huizen.

In de 'Poperinghenaar' van de 21ste juli 1906 komt het onderstaande artikel, waardoor we ook één van de werkmannen kennen die de villa mee rechtgezet heeft. In die tijd werden de bendeleden van de bende Pollet ondervraagd en was er onder andere een confrontatie tussen Camille Guyard, bijgenaamd Lapar en Abel Pollet. Lapar woonde ten andere in de Korte

Bruggestraat op zo'n 10 meter van het kasteeltje van Sabbe.

Een nieuwe beschuldigde

Zoo haast de magistraten, Abel Pollet en Theophile Deroo rond den tafel zaten, werd Jules Montaine, bijgenaamd 'de kleine blonde' voor hun gebracht. 't Is deze die verledene week te Wevelghem aangehouden werd, daags na de eerste confrontatie op 't oogenblik dat hij bij de heeren komt kijkt hij geheel verbaasd rond. Pollet zegt: 't Is wel hij, dezen keer. Ik had gezegd dat hij een lidteken had op de linkerslaap en de lippen wat uitkomen.'

Al om te antwoorden op de verwijtingen van Lapare die hem gezegd had tijdens de eerste confrontatie:

'Men ziet wel dat hij franschman zijt – gij zijt een lafaard, bij bekend alles'.

Pollet voegde erbij: 'Indien de Belgen moed hadden, ging men hier over acht dagen geen jongeling brengen welke zij wel wisten onschuldig te zijn, zij hadden moeten zeggen tegen de rechters in België dat het de medeplichtige niet was.'

Intusschentijd loochent Mona-teine en zegt: 'Ik ka-en die man niet'

'Hezbt gij met mij naar Laventie niet geweest,' zegt Pollet.

'nneen, ik heb u nog nooit gezein en heb nog nooit naar Laventie noch naar Hazebrouck geweest. 't Is toch wreed Heeren voegde hij er weenend bij, aangehouden te zijn en hier te moeten komen, voor iets waarvan ik neits weet. Het gesprek duurde zoo eenigen tijd voort en op de vraag

'Kent gij Lapare?' antwoordde Montaine ontkennend, maar zegde de gebroeders Verbeke te kennen, omdat deeze zijne gebruuers waren.

'Zijt bij wel zeker van hetgeen gij zegt?' vroeg de onderzoeksrechter aan Pollet.

'ja, mijnheer,' antwoorde hij, 't is wel hij.'

Montaine houdt staan onplichtig te zijn en Lapare wordt bijgehaald.

Guyard bijgenaamd Lapare

‘Guyar, ‘ zegt de rechter, ‘was Montaine te Laventie?’
‘Neen, ik ken hem niet, deze die met ons was, is minstens een half voet groter’ zegde Lapare.

‘Camille, ’t was hij’ zegde Pollet ‘en daags voor de zaak van Laventie, heeft hij bi ju geslapen in gezelschap van Alpohonse Verbeke.’

‘Gij zijt een leugenaar Pollet, ’t was den deze niet’ riep Lapare uit.

Montaine wordt alsdan weder in het rijtuig geleiden het parket van Kortrijk vertrekt. De nieuwe aangehoudene heeft hier over 3 jaar als metser bewerkt aan het kasteel van M.

Sabbe en de week voor de laatste kermis, werkte hij aan het

huis bewoond door M. Gouwy, op de groote markt.
Hij moet dus van vele Poperinghenaars gekend zijn.

Het koppel Daniel & Julia Sabbe –
Vergracht kregen drie kinderen.

Berthe Julia Daniel Louise was de oudste en geboren op de 21ste juli 1893.

Marie Louise Julie werd geboren op de 3de oktober 1897 en de **zoon Fernand**

Achille lous kwam op de wereld op de 21ste april 1900.

De meid voor de grote oorlog was Albertine Ghesquiere . Zij was van Bissegem afkomstig, geboren op de 15de december 1885.

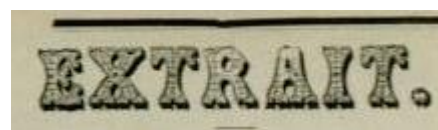

We zien vier kinderen – waarbij waarschijnlijk de drie kinderen Sabbe voor het huis staan.

Op de bovenstaande prentkaart zien we het traliewerk van het kasteeltje. Het kasteeltje lag dus tussen het hoekhuis van het Sint-Jorisstraatje en het eerste huis van de Korte Bruggestraat. De straat rechts is de Iepersteenweg, met op de hoek de herberg 'het Hoekje'.

In de 17de en de 18de eeuw stond hier de herberg 'Den Treur Niet'.

Op de 27ste september 1903 vinden we een annonce in de kranten – waarbij er een akkoord wordt bekend gemaakt tussen de 'Socité Nationale des Chemins de Fer vicinaux' en de familie Sabbe. Het is immers in deze periode dat de tramroute te Poperinghe wordt aangelegd en de hele familie Sabbe wordt opgeroepen om op de 16de oktober 1903 de onteigening aan te horen van drie stukken land.

De familie bestond toen uit:

1° Mevrouw Marie Doncker, weduwe van Edouard Sabbe - handelaarster

- 2° Daniel Sabbe – handelaar
- 3° M. Rachel Sabbe, religieuse
- 4° M. Ida Sabbe, geëmancipeerde minderjarige, zonder beroep
Allen wonende te Poperinghe.
- 5° De heer Jean Timmermans, stationchef te Antwerpen als curator van Ida Sabbe
- 6° Mevrouw Marguerite Sabbe, weduwe van Alidor Dejonghe, fabrikante te Kortrijk
- 7° M. Hilaire Boucquey, dokter
- 8° en zijn echtgenote Alice Sabbe
- 9° Adolphe Sioen
- 10° en zijn echtgenote Louise Sabbe
- 11° de Heer Julien Sabbe, handelaar te Brussel
- 12° mevrouw Gabrielle Boussemart, weduwe van Achille Sabbe, eigenaar te Mechelen – deze laatste ook in de kwaliteit en voogd van de kinderen Edgard, Aline en Germaine Sabbe en allen als mede-eigenaars van de gronden.

Het eerste stuk grond is 5 are 45 ca groot – het tweede stuk grond 23 are 35 centiaren en het derde stuk 4 are 40 centiaren.

Op de 16de juni 1907 bemerken we in de Poperinghenaar dat er bij Daniel Sabbe er een diefstal is gebeurd.

Donderdag nacht is ten andeele van M. Daniel Sabbe wonende langs de Yperkialsiede, eene hoeveelheid brandhout gestolen geweest. De politie heeft vrijdag namiddag in verschillende huizen rond de statie huiszoekingen gedaan en heeft er het gestolen hout gevonden en in beslag genomen.

Op de 28ste maart 1909 verschijnt de volgende annonce in de krant.

<<<<<

We gingen ook eens kijken wat onze deken De Bo in zijn Idioticon schrijft over

‘landing’.

Dat is bij hem ‘eene ageperkte plaats langs eene rivier, waar men steenkolen, pannen, tiggels, orduinen zwijnsbakken en deurdrempels, enz. uit een schip aflost en daar te koop legt, anders ook aard en rivagie geheeten. Er zijn hier en daar landingen langs de Leie. Naar de landinge rijden om steenkolen.

Het valt dus op dat we het hier over een ‘stationslanding’ hebben en dat De Bo deze betekenis niet vermeldt.

De landing van Sabbe lag tegenover zijn huis, aan de andere kant van de Ieperse Steenweg.

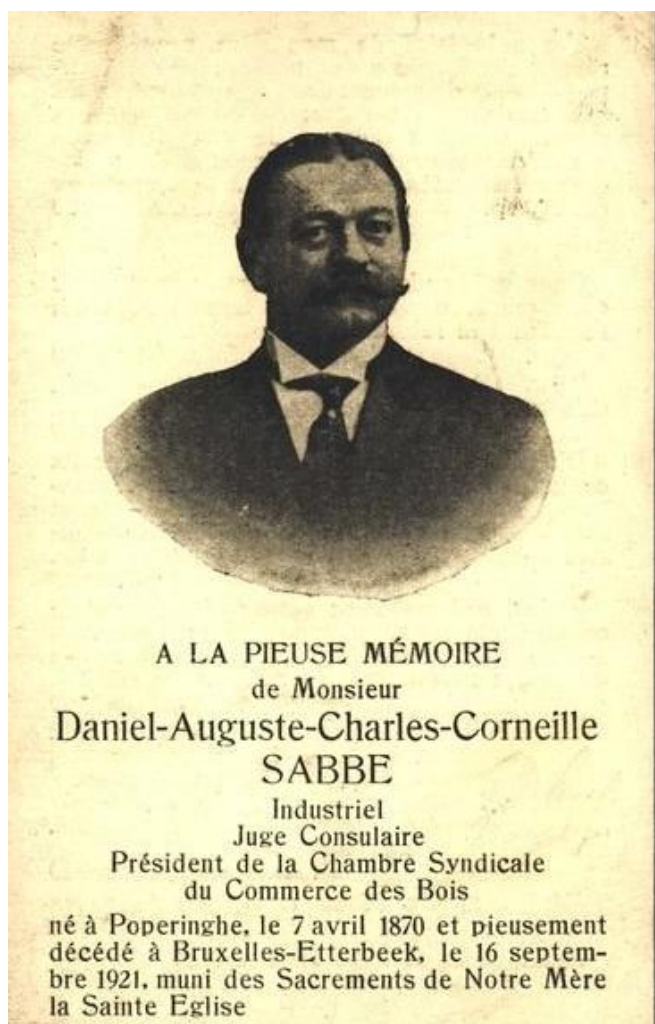
En op de 1 augustus 1909 vinden we aankondiging vat de heer Petrus Bardyn de nijverheidsmedalie bekomt voor 25 jaar trouwe dienst bij M. Daniel Sabbe.

Op de 26ste
december 1920
vinden we de
nevenstaande
annonce:

<<<<<<<

Op de 17^{de}
september 1921
vinden we in 'Het
ypersche' een
bericht dat de heer
Daniel Sabbe-
Vergracht plotseling

op donderdag de 15de september te
Brussel overleden is, op een leeftijd van
51 jaar. Zijn vrouw, zo wordt er vermeld
is de zuster van de heren Felix en
Maurice Vergracht van Ieper.

Op zijn 'doodzantje' staan zijn titels
vermeldt. Hij wordt eerst 'juge
consulaire' genoemd. Een consulaire
rechte – zo leren we uit Wikipedia – is
een **rechter in ondernemingszaken** of
een **handelsrechter**. Dit is in België een
lekenrechter, die bij de
ondernemingsrechtbank wordt
aangesteld bij Koninklijk Besluit en op
gezamenlijke voordracht van de
ministers van justitie, economie en
middenstand. Deze rechters zijn vaak
niet-juristen en worden gekozen uit het
bedrijfsleven en blijven daar vaak hun
werkzaamheden verder uitoefenen. De
bedoeling is dat zij vooral de praktische
kennis uit de economie in de
handelsrechtspraak binnenbrengen. De
benoemingen zijn meestal voor 5 jaar en
kunnen verlengd worden op voorstel van
de voorzitter van de rechtbank.
En verder is hij ook voorzitter van de

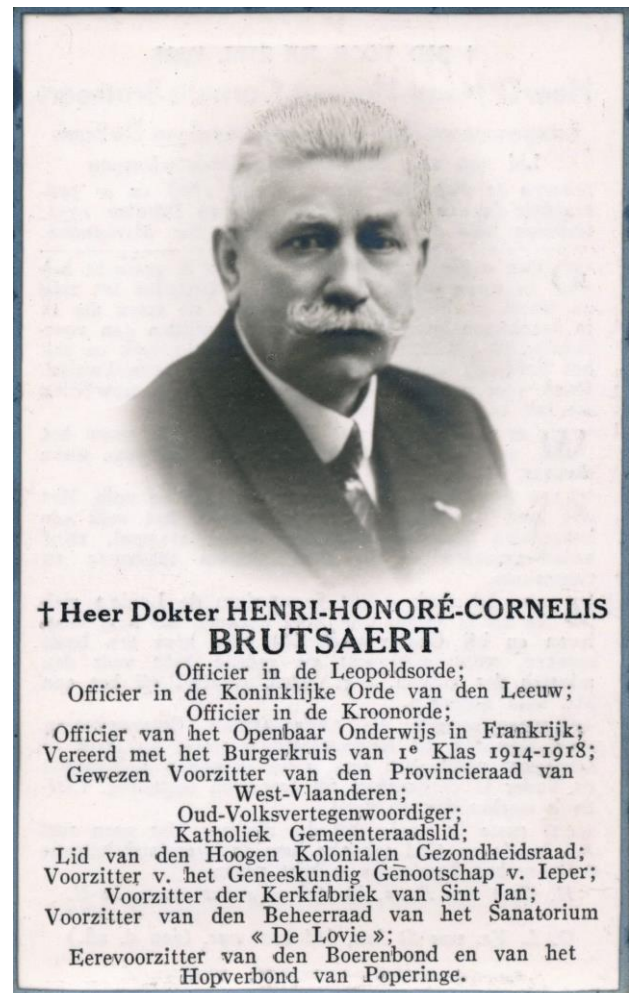
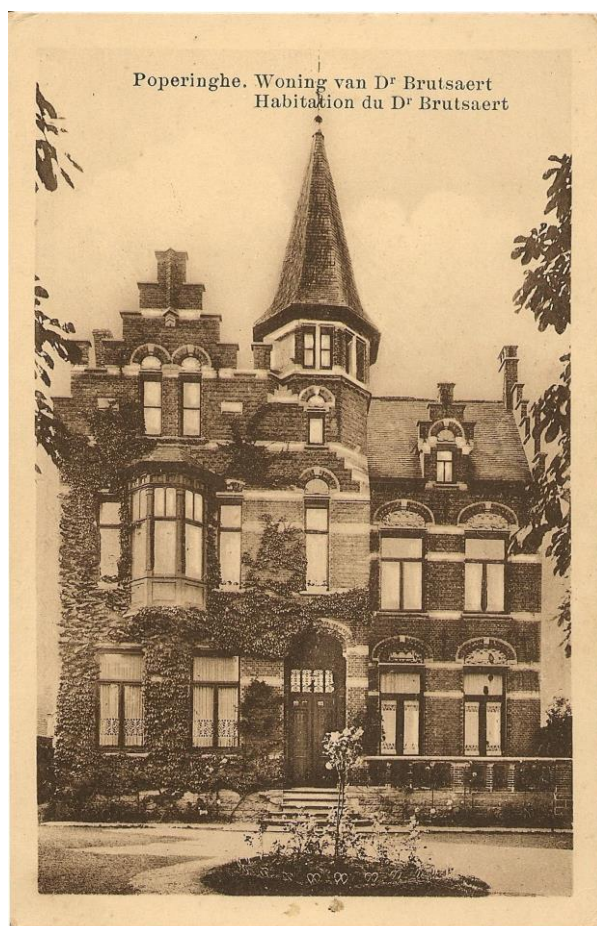
syndicale kamer van de houthandel.

Zijn moeder, **Doncker Maria**, overleeft hem en zij sterft rond de 10de mei 1925 op 81-jarige leeftijd. Nog in mei 1925 wordt haar huis – Yperstraat - aldaar geteekend nr. 90 – te koop gesteld en door de bemiddeling van de notaris Van Eecke verkocht.

We nemen aan dat dit huis het kasteeltje Fernand is en dat Daniel Sabbe eigenlijk heel zijn leven ingewoond heeft bij zijn moeder.

Het kasteeltje werd gekocht door Dokter Brutsaert .

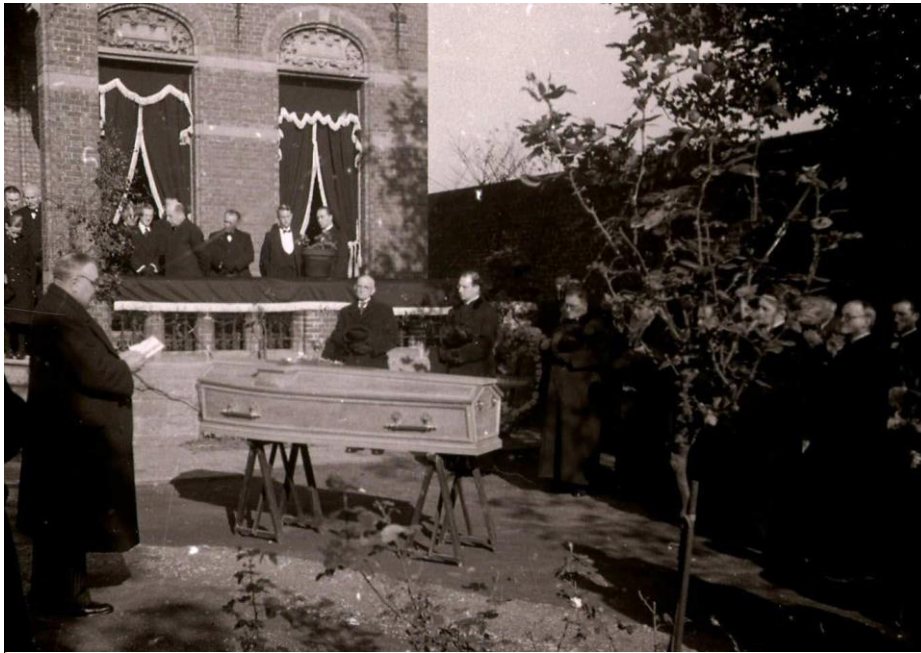

Dokter Brutsaert ° 19 augustus 1868 - was een heel belangrijke persoon in het Poperingse. Hij speelde een grote rol in de heropbouw van de streek en zorgde er voor dat er in De Lovie een sanatorium gesticht werd – als ‘monument’ voor de slachtoffers van de eerste wereldoorlog in deze streek. Hij was tevens voorzitter van de kerkfabriek van de Sint Jansparochie. Uit zijn vele

functies die hij nog gehad heeft, halen we nog deze dat hij voorzitter geweest is van de Provinciale Raad.

Hij stierf op 16 oktober 1938.

Het wordt eigenlijk tijd om over hem een degelijke biografie te verkrijgen.

We zien bij de begrafenis van Dokter Brutsaert dat het huis ook in de 'rouw' gestoken werd met vele zwarte en paarse gordijnen, een gebruik dat in de jaren 60 van de vorige eeuw verdwenen is.

Op de volgende foto zien we het hoekhuis op de Sint Jorisstraat – het huis van de busmaatschappij Dumortier in de jaren 30, met daarnaast nog het kasteeltje.

Op de voorgrond zien we de 'landing' die van de firma Sabbe was en die later naar de firma Vandermarliere overgegaan is. We zien aldaar vele 'kepers' liggen. Als kind heb ik daar gezien dat de mannen deze kepers

ontschorsten en prepareerden voor de hopboeren om hun hoppevelden mee te bouwen.

De villa werd in de tweede wereldoorlog door de Duitsers bezet en ingericht als telefooncentrale. Op het einde van deze oorlog werd de villa vernield door de terugtrekkende Duitse troepen.

Dit artikel kwam tot stand met de medewerking van Wouter Moyaert en Poperinge Verbeeldt – Luc Spyckerelle met de info rond de aannemer – Jacques Destailleur en ikzelf Guido Vandermarliere.

Van Luc Spickerelle kreeg ik de onderstaande interessante commentaar doorgespeeld:

Beste Guido,

Bedankt voor "Kasteel Sabbe". Ik heb het na ontvangst direct gelezen :-).

Wat uitleg voor "pieux & fascinages".

De 'pieux' zijn houten palen die kunnen gebruikt worden voor versteviging van fundamenteën in gronden met een lage draagkracht (meestal omdat het grondwater hoog staat). Tot het einde van de 19de eeuw werd dit courant gebruikt, waarna funderingspalen van beton (zeker voor grotere gebouwen) meer gebruikt werden. In Nederland zijn er nog heel wat woningen die op houten palen staan (soms zelf honderden jaren oud). Zolang het hout volledig onder water blijft gaat het niet rotten.

Je kan bvb eens kijken naar <https://perfectkeur.nl/actueel/houten-paal-funderingen/>

"Fascinages" kende ik niet. Het is blijkbaar vlechtwerk, waarbij een paar grotere palen de verankering van de structuur verzekeren, en daartussen worden dan twijgen, takken en ander klein materiaal vervlochten (tegenwoordig ook meestal met ijzerdraad om meer stevigheid te geven).

Het wordt gebruikt om erosie te voorkomen. Dat kan ofwel van het type oeverbescherming zijn, of als kleine dammen in een waterloop om de kracht van het water te verminderen (en op die manier erosie verhinderen), of op hellingen om die grotendeels op hun plaats te houden. In bijlage nog een documentje met wat meer uitleg.

Mvg, Luc

Wido Bourel

*Mijn goede kameraad **Wido Bourel** schreef op zijn facebook pagina van de **13 april om 11:21** · het volgende:*

POOTJES AF VAN ANNEMARIEKE

Gentse studenten'leiders' in Corona modus, lieten ons gisteren op TV horen dat ze ook in nuchtere toestand vals zingen. Terloops vernamen we wat de diepe zin en de problematiek van het liedje 'Annemarieke' voor de mensheid betekent. Dat liedje, waarvan de oorspronkelijke tekst wellicht uit Frans-Vlaanderen komt, werd aldus musicoloog Edmond de Coussemaker, vooral

in Duinkerke gezongen, tijdens het beruchte carnaval aldaar.

Hedendaagse studenten kunnen niet enkel de betekenis van carnaval nog plaatsen, ze kunnen ook niet meer lezen: ik versta uit 'Annemarieke' het tegenovergestelde van wat ze er van maken, nl dat ook de emancipatie van de vrouw uit de hand kan lopen.

De Nederlandse cabaretier Paul van Vliet zong ooit: 'weldra zal ik leren lezen om te kijken wat er staat'.

Het deed me eraan denken dat wij dringend een paar teksten van volks- en studentenliederen, in de oorspronkelijke versie, opnieuw uit het hoofd- en aan onze kleinkinderen moeten leren voor ze verminkt of verboden worden.

Zal het met het volkslied gaan zoals met het verbieden en verbranden van boeken in de film Fahrenheit 451? Van de beschrijving van de totalitaire wereld in deze film, gebaseerd op de science fiction roman van Ray Bradbury, heb ik vooral de vorm van verzet onthouden: de zgn. ondergrondse sekte van de "Boekenmensen" die elk één boek van buiten leert om het alsnog te bewaren voor de volgende generaties.

Als de studenten de tekst van Annemarieke zonodig willen wijzigen stel ik voor dat ze integraal teruggaan naar de tekst zoals genoteerd door Edmond de Coussemaker. En voor het overige : Pootjes af van Annemarieke!

[Jasperina de Jong en Ton van Duinhoven "Wel Annemarieke", 1964. - YouTube](#)

Wel Anne-Marieke, waar gaat gij naar toe
Wel Anne-Marieke, waar gaat gij naar toe
'k Gane der naar buiten al bij de soldaten
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie
'k Gane der naar buiten al bij de soldaten
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie

Wel Anne-Marieke, wat gaat gij daar doen
Wel Anne-Marieke, wat gaat gij daar doen
Haspen en spinnen, soldaatjes beminnen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie
Haspen en spinnen, soldaatjes beminnen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie

Wel Anne-Marieke, hebt gij er geen man
Wel Anne-Marieke, hebt gij er geen man
Heb ik geen man, ik krijge geen slagen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie
Heb ik geen man, ik krijge geen slagen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie

Wel Anne-Marieke, hebt gij er geen kind
Wel Anne-Marieke, hebt gij er geen kind
Heb ik geen kind, ik hoeve er niet zorgen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie
Heb ik geen kind, ik hoeve er niet zorgen
Hop-sa-sa, fal-la-la, Anne-Marie

Read more: <https://muzikum.eu/nl/123-1707-85122/duo-karst/wel-annemarieke-songtekst.html#ixzz6s5OoMzWi>

Hij kreeg daar verschillende interessante reacties op:

Luc Cleenewerck

Volgende stap: boekenverbranding waar ook maar met een woord gerept wordt over 'discriminatie' 'ras' 'feminisme' 'Zwarte Piet' enz. ... Waar en wanneer hebben we dit nog gezien? 🤔 ...

Stefanos Paliochoriatis

Luc Cleenewerck

Is aan het gebeuren! Denk aan de uitgeverij Clavis die een hele voorraad sinterklaasboeken liet vernietigen omdat de piet er veel te zwart in was... Hetzelfde met boeken waar de benaming "zwarte piet" in voorkomt. Allemaal de verbrandingsoven in!

Peter Clijsen

Wyder hent gespeeld en ezongen zo't Coussemaeker noteerd et. Cleenewerk, zaken in hun tijd zien zonder te verhullen dat elke tijd zijn eigen miskleunen heeft heet nog geen boeken verbranden. Overigens, zowel het Loze Visserken als Het Slijperslied hebben in hun staartje stoute of pittige steekjes zitten. Stout in het visserken van de vier zoenen plus het historusch gegeven dat meulnaersdochteren reputatie hadden en venijn in het Slijperslied waarin hij, na gestoeft te hebben over zijn gretig volgzaam vrouwe en tevreden bedelende kinders, in de laatste strofe hij in den hooiberg mag slapen want 'ik hen de kost voor niemandal'. Waar dat vandaan komt kunt u bedenken. Feminisme avant la lettre? In onze geinternationaliseerde samenleving wordt er om wat inschikken gevraagd. Daar wordt vooral de jeugd in geplaatst die

hiervoor hun eigen oplossingen moeten regelen. Twee wereldoorlogen in de vorige eeuw hebben ons getoond hoe het niet moet. Hopelijk mogen zij stappen zetten richting hoe het wel kan.

Stefanos Paliochoriatis

De beeldenstorm op zoveel elementen van de westerse cultuur is volop ingezet. Denk aan de recente vertaling van Dantes Inferno waar men het woord "Mohammed" had geschrapt. Of de haast waarmee men monumenten en beelden wil verwijderen.

Paul Top

Malegijs-Kemmel-Steenvoorde 1976

LXXVI.

ANNE MARIE.

Allegro.

An-ne Ma-rie, waer gae-ye nae toe? An-ne Ma-rie, waer gae-ye nae
toe? 'k Ga nae de kaeye Om net-ten te nae-yen, Hoep sa sa, fa la la,
An-ne Ma-rie.

Anne Marie, waer gaeye nae toe?
— 'k Ga nae de kaeye, om netten te naeyen,
Hoep sa sa, fa la la,
Anne Marie.

2.

Anne Marie, hebt gy er geen man?
— Heb ik geen man, 'k en kryge geen slagen.
Hoep sa sa, fa la la,
Anne Marie.

3.

Anne Marie, hebt gy er geen kind?
— Heb ik geen kind, 'k moetet niet bezorgen.
Hoep sa sa, fa la la,
Anne Marie.

anos Paliochoriatis

Komt er binnenkort ook grote schoonmaak in de opera's? Gaan ze meesterwerken als Così fan tutte of de Zauberflöte ook herschrijven? Als de wokies zouden begrijpen wat daar allemaal gezongen wordt... Ze krijgen waarschijnlijk een beroerte, maar waarschijnlijk gaan die cultuurbarbaren nooit naar de opera.

En we doen er nog een ongecensureerde – gruwel - tekst bij – uit de verzameling liederen uitgegeven bij Deweerdt te Ieper – zo rond 1810.

**Beklag-Liedeken van eene
jonge dogter**

Die de wereld versmaed

Stemme: Van de Brunetjens

Hoe lig ik hier in dees ellende,
Van myn zinnen gansch beroofd,
Komt ziet my aen gy aerdsche
bende,
Die van de wereld word verdoofd,
Gy dienaarlyk in ydel zaaken
Zoekt uwen geest zoo te vermaeken.

De zee-merminnen met zoete zingen,

Verdooft den stuurman zoo zyn geest,
Dat hy zyn zeyl niet en kan dwingen,
Maer moet vergaen door stuur tempeest,
Zoo doen die door ydelheden,
Verliezen hun verstand en geest.

Wat heb ik schoonen tyd versleten,
In 't ersieren van myn lichaem
Dat word nu van de wormen g'eten,
Want hun de spys is aengenaem
Maer niemand heeft met my spotten,
Want ider moet in d'aerde rotten.

Myn schoon hair dat plagte te krullen,
Vercierde zeer myn jegudig hooft
Dat zal men zien op 't kerkhof rollen,
Als d'aerde dat heeft afgeslooft,
Myn schoon couleur is gansch verloren
Wterven moest ik zoo 'k was geboren.

En myn lidmaeten, 't is te beweenen
Daer ik med' danste perrinet,
Daer worden nu bedorven beenen,
Door den tyd in d'aerde geschend.
't Vleesch dat 'er veel plagt te lokken,
Leyd in de duyster aerd' getrokken.

Myn klaer stem als klinkende snaeren,
Is al vergaen als rook of mist
Wilt nu zien waer 't is gevaeren,
Komt in myn graf opent de kist,
Dan zult gy zien dat vele wormen
Myn lichaen grouwelyk bestormen.
Myn oogen die door 't zoet lnonken,
Verwonnen menig minnaers hart,
Zyn door de wormen nu spelonken,

Ende bedekt met aerde zwart,
Myn wnagen die plagten te bloozen,
Zyn al vergaen gelyk de roozen.

Myn roode lipkens, witte tanden
't ciersel van mynen lieven pond,
Myn wel gemaekte schoone handen
En fraey besneden borstjens rond,
Zyn al van d'aerde ingezwolgen,
En ider denkt dat hy moet volgen.

Alle myn huyzen en schoon paleyzen,
Besluyt ik nu in eenen hoek,
Myn schoon kleeren wilt overpeyzen,
Zyn nu eenen lynnen doek,
Myn reuk en verwe gekalandert,
Zyn in vuylen stank verandert.

Heb ik nu kwaed of goed bedreven,
Daer af zal ik loon ontfaen,
En rekening geven van myn leven.
Myn ziele moet voor de rechter staen
Zal 't werelds goed my dan doen voordeel,
Als ik moet hooren myn streng oordeel.

Eynde